دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

کوردستان

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

ژمارە ٧٠٤، پێنجشەممە ١٥ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی، ٦ی جولای ٢٠١٧

www.kurdistanmedia.com

پەیامی پیرۆزبایی مستەفا هیجری بە بۆنەی جێژنی ڕەمەزانەوە

جێژنی ڕەمەزانتان پیرۆز بێ

بە بۆنەی جێژنی پیرۆزی ڕەمەزانەوە پیرۆزبایی لە نەتەوەی کورد بە تایبەت خوشک و برایانی خۆشەویست لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەم.

هیوادارم ئەم جێژنە سەرەتای ئازادی و ڕزگاریی گەلەکەمان لەژێر هێزی زۆرداری ڕێژیمی سەرەڕۆی کۆماری ئیسلامی و دەسپێکی ژیانێکی شیاوی ئەم سەردەمە بۆ کورد و باقی نەتەوەکانی ئێران بێ.

جێژنتان پیرۆز و هەموو ڕۆژێکی ژیانتان جێژن بێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

سکرتێری گشتی

مستەفا هیجری

٣ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی

کۆماری ئیسلامی، پشتیوانی سەلەفی جیهادییەکان

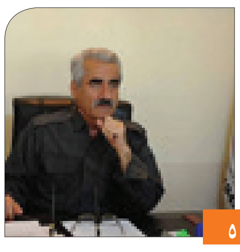

٥

چاوخشاندنێک بەسەر کارنامەی نیزیک بە...

٦

یاری کردن بە گیانی هاووڵاتییان

٧

گۆڕانکاریی بە ڕێوەیەوە و کۆماری ئیسلامی ئەو هێزە...

١٠

وتەبێژی حیزبی دێموکرات:
بە ئیرادەی گەل پیلانەکانی دوژمن پووچەڵ دەکەینەوە

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دووشەممە، ڕێکەوتی ١٢ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی، کاتژمێر ٥ تا ٨ی بەیانی بنکە و پایەگا نیزامییەکانی ڕێژیمی تێرۆریستیی ئێران، ناوچە سنوورییەکانی نێوان ڕۆژهەڵات و باشووریان لە هەرێمی کوردستان تۆپباران کرد.

بەپێی ڕاپۆرتەکان ڕێژیم چەند ناوچەیەکی بناری چیای هەڵگوردیان لە دەڤەری باڵەکایەتی تۆپباران کرد کە ئەو تۆپبارانە ناوچەکانی کونەڕێ، کیفارستان، قەبرۆکان، ڕێزان و گردوگۆی گرتەوە.

بەپێی دوایین زانیارییەکان بە هۆی ئەو تۆپبارانەوە بۆسەر خەڵکی مەدەنی لە باشوری کوردستان ژنێک برینداربوو و زەرەر و زیانی ماددی بەرچاو بە زەوی و زاری خەڵکی ئاسایی ئەو ناوچانە گەیشت کە زۆربەیان شوانکار و جوتیار و ڕەوەندن.

ئەم تۆپ باران کردنە کە پێشتریش هەر لەو ناوچانە ڕووی داوە، پاش ئەوە هاتنە ئاراوە کە ڕێژیم لە یەک ساڵی ڕابردوودا بەردەوام درێژەی بە پیلانی میلیتاریزەکردنی زیاتری شارەکانی کوردستان و پڕچەک کردنی زیاتری بنکە و بارەگا پڕ شورەییەکانیان لە شارە سنوورییەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات داوە کە چاودێرانی سیاسی پێیان وایە هەموو ئەم هەوڵانەی ڕێژیم لە ترسی سەرانی کۆماری ئیسلامی لە دەسپێکی قۆناغی نوێی ڕاسان و کاریگەرییەکانییەوە سەرچاوە دەگرێت.

هەر لەم ڕاستایەشدا کۆماری ئیسلامی نەیتوانی ترسی خۆی بشارێتەوە و جارێکی دیکە لەڕێگەی پاسداری ڕووهەڵماڵراوی خۆی "محەممەد پاکپوور" فەرماندەی هێزی زەوینی سپای تێرۆریستی پاسداران، ڕێکەوتی ١٤ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی هەڕەشەی بەزاندنی سنوورەکانی هەرێمی کوردستان و لێدانی بنکە و بارەگاکانی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

لەم پێوەندییەدا بەڕێز"حەسەن شەرەفی" جێگری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و وتەبێژی حیزب لە وتووێژێکدا لەگەڵ کاناڵی تەلەفزیۆنیی "ڕووداو" ڕایگەیاند، ڕێژیمی ئێران هەر ئیقدامێک بکات بە توندی پەشیمان دەبێتەوە؛ ناوبراو وتیشی: ئەگەرڕێژیمی ئێران هەڕەشەکانی خۆی بەکردەیی بکات بێ گومان لەو بڕیارەی خۆی هەم لە بواری سیاسی و هەم لە بواری نیزامی پەشیمان دەبێتەوە.

لە درێژەی قسەکانیشیدا وتەبێژی حیزبی دێموکرات باسی لەوە کرد کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئیران خەباتی نوێی خۆی لەژێر ناوی ڕاسان بە هیچ جۆرێک بە بیانووی بەرژەوەندییەکانی هەرێمی کوردستان یان ڕێفراندۆم لە باشووری کوردستان ڕاناگرێت؛ بەوتەی ناوبراو ڕێفراندۆم بۆ هاووڵاتییانی باشووری کوردستان قۆناغێکی مێژووییە بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرەڕای ئەوەیکە لەو بارەیەوە پابەند بە بەڵێنییەکانی خۆیەتی بەڵام تەنانەت بۆ ساتێکیش خەباتی خۆی ڕاناگرێت.

وتەبێژی حیزبی دێموکرات هەروەها باسی لەوە کرد حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە نیسبەت هەڵوێست و خەباتی خۆی بەرپرسیارە و بە هێچ شێوەیەک قسەیەک ناکات کە لە توانایدا نەبێت و بە ئاماژەدان بەوەیکە ئیرادەی خەڵکی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەتوانێ پیلانەکانی دوژمنان پووچەڵ بکاتەوە وتی: تا ئێستا کۆماری ئیسلامی دژ بە ئازادیخوازانی گەلەکەمان چی بۆ کرابێ کردوویەتی و لە داهاتووشدا چی بۆ بکرێت دەیکات بەڵام بەدڵنیاییەوە ئەگەر وەک ڕابردوو سوور بن لە سەر جێبەجێ کردنی پیلانەکانیان زۆر بەرینتر و بەربڵاوتر لە جاران پیلانەکانی لەنێوخۆی کوردستان کە گۆڕەپانی سەرەکی خەباتی ئێمە دژ بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییە پووچەڵ دەکەینەوە.

سەبارەت بە پرسی ڕێفراندۆمی هەرێمی کوردستان بۆ سەربەخۆیی بەڕێز حەسەن شەرەفی وێڕای ئاماژەکردن بە دەستێوەردانەکانی ڕێژیمی تاران لە کاروباری نێوخۆیی عێراق و دنەدانی حکومەتی ناوەندیی عێراق لەدژی هەرێمی کوردستان، وتی: ئێمە بڕیاری ئەنجامدانی ڕێفراندۆم لە باشووری کوردستان وەک هەلێکی مێژوویی دەبینین بەڵام کۆماری ئیسلامی زۆر زۆر نیگەرانە لەو هەڵوێستەی کە هەرێمی کوردستان بەپێی ئیرادەی خەڵکی خۆی گرتوویەتە بەر و درێژەی دەدات؛ بەوتەی جێگری سکرتێری گشتی حیزب کۆماری ئیسلامی کۆسپی سەرەکی سەر ڕێگەی ئەنجامدانی ڕێفراندۆم بۆ سەربەخۆیی هەرێمی کوردستانی باشوورە و لەم ڕاستایەشدا دەست لە هیچ کارێک ناپارێزێت.

پەیڤ

کاوە سەرکەوت

کەریم پەرویزی

لە درێژەی حەماسەی کۆساڵاندا، ئەو کاتەی کە پۆلێک لە پێشمەرگە گیان لەسەردەستەکانی کوردستان، لە کۆساڵانی بارەگای خۆڕاگریی و حەماسەدا دژ بە بۆسە و پیلانەکانی هێزی ستەمکاری کۆماری ئیسلامی وەستانەوە و بەوپەڕی گیانبازییەوە پۆزەی سوپای دڕندەیان لە خۆڵ وەردا، دوو تێکۆشەر و دوو ئەویندارى ئازادی و گیانبازی ڕێگای ئازادکردنی خاکی کوردستان، بۆسەی دوژمنیان تێک شکاند و سەلماندیان کە ئیرادەیان زۆر بەهێزترە لەوەیکە دوژمن بە خەیاڵی خاو و بە هەموو چەک و تەقەمەنییەکەوە ئاگری لە شاخی کۆساڵان بەردا تا ئەو پێشمەرگانە بە چۆکدا بێنێ.

بەرپرسانی هێزی دژەئینسانیی پاسدارانی جەماران دەیانەویست کاوە بە چۆکدا بێنن ، بەڵام بەپێچەوانەوە کاوە سەرکەوت! لە شەڕی دەستەویەخەی نێوان تاریکی و ڕووناکیدا، لە پێکداهەڵپڕژانی دڕندەیی و جوامێریدا، لە شەڕی دژوار و تاقەت پڕووکێنی مەردی و نامەردیدا، ئەوە نەبەردی و بەهێزی و بڕوای پۆلایینی کاوە و سەرکەوت بوو کە لە حەماسەی کۆساڵان و لە تراژێدیای بۆڕیەردا، مێژووی دەستەمۆ کرد و وەک چۆن لە کەتیبەکەی تەنگیوەردا بەسەر گاشەبەردەکانەوە ڕووداوی مێژووی هەڵکەندراوە، کاوە و سەرکەوت بە ئارەقەی ماندوویەتییان و بە خوێنی خولیای ئازادییان لە سەر دڵی گاشەبەردەکانی کۆساڵان داستانی حەماسەکەیان هەڵکەند.

کۆماری ئیسلامی وای بڵاو دەکردەوە کە هێزی پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات بە تەنیا ماوەتەوە و خەڵک پاروە نانێکیشی نەداوە. هێزەکانی ڕێژیم وایان خەونی گولی دەبینی کە پێشمەرگەی دێموکرات وەرەی بەرداوە و بڕوای تێدا نەماوە و بە بۆسەدانانەوەیەک هەموویان یان هەڵ دێن یان چۆک دادەدن بۆ تاریکی.

ئەوەی پیلان و شەڕی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ دەروون و بڕواکانی کورد و کوردستان بوو، بۆ ئەوە بوو کە خۆیان بە دەسەڵاتی ڕەها بەسەر هزرو مێشکی کوردستانەوە نیشان بدەن و هێزی پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتیش بە دۆڕاو و سووک و ڕووزەرد بە خەڵک بناسێنن تاکوو چیدی کەس هیوا لەسەر دێموکرات و پێشمەرگە و کاوە و سەرکەوت هەڵنەچنێ.

لە درێژەی پیلانەکانیاندا، هێزەکانی ڕێژیم شوێن پێی کاوە و سەرکەوتیان هەڵ گرت و ڕۆژی ١٥ی پووشپەڕی ١٣٩٥، لە مانگی پووشپەڕدا، لە مانگی

درێژە لە لاپەڕەی ٣

سێمینارێک بۆ ٢٨ـەمین ساڵڕۆژی شەهیدانی ڤیەن لە شاری سلێمانی بەڕێوە چوو

سێمینارێک بۆ یادی ٢٨ساڵەی شەهیدکرانی ڕێبەری ناوداری کورد دوکتورقاسملوو و هاوڕێیانی لە شاری سلێمانی بەڕێوە چوو.

ڕۆژی یەکشەممە ڕێکەوتی ١١ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی، لە هۆڵی ئازادیی شاری سلێمانی سێمیناریک بۆ یادی ٢٨ ساڵەی شەهیدکرانی ڕێبەری ناوداری کورد دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی بەڕێوە چوو.

سەرەتای سێمینارەکە بە سروودی نەتەوایەتی "ئەی ڕەقیب" و ڕاگرتنی خولەکێک بێ دەنگی بۆ گیانی پاکی دوکتور قاسملوو و سەرجەم شەهیدانی کوردستان دەستی پێکرد.

پاشان "تاهیر مەحموودی" بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتی حیزبی دێموکرات لە سلێمانی، بەخێرهاتنی میوانەکانی کرد.

ئەم سێمیناره لە دوو تەوەر پێکهاتبوو کە لە سەرەتادا "محەممەد نەزیف قادری" ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات لەسەر توانایی دوکتور قاسملوو لە ڕێبەری کردنی حیزب و هەروەها لە مەیدانی دیپلۆماسی‌دا بابەتێکی پڕ نێوەرۆکی پێشکەش کرد.

قادری لە قسەکانیدا تیشکی خستە سەر هەڵوێستە بەرزە نەتەوەییەکانی دوکتور قاسملوو، قۆناغەکانی ژیانی سیاسیی لە حیزبدا و ڕۆڵ و دەوری دوکتور قاسملوو هەم لە حیزبی دێموکرات و هەم لە نێو بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا.

دواتر "ئەبو تارا"، ئەندامی مەکتەبی سیاسیی حیزبی شیوعی کوردستان، لەسەر دووربینی دوکتور قاسملوو، تایبەتمەندییە شۆڕشگێرانەکانی ناوبراو لە سەر بزوتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد قسەی کرد.

تارا لە قسەکانیدا باسی لەو کاتانە کرد کە لەگەڵ ڕێبەری شەهید دوکتور قاسملوو کاری کردووە و کەسایەتی بەرزی دوکتور قاسملووی لە بەڕێوەبردنی حیزب باس کرد.

لەو سێمینارەدا زۆربەی هێز و لایەنە سیاسیەکانی هەر چوار بەشی کوردستان بەشدار بوون کە بریتین لە:

ڕۆژهەلاتی کوردستان:

- کۆمەڵەی شۆڕشگیری زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران
- سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران
- یەکیەتیی دێموکراتی کوردستانی ئێران
- پارتی لیبراڵ دێموکراتی کوردستان

هێز و لایەنەکانی باشووری کوردستان:

- یەکیەتیی نیشتمانی کوردستان
- حیزبی شیوعی کوردستان
- هەڤاڵ ئەبوبەکر ئەندامی جڤاتی نیشتمانی بزوتنەوەی گۆڕان
- یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان
- پارتی کرێکاران و ڕەنجدەرانی کوردستان
- حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان

باکووری کوردستان:

- پەیوەندییەکانی کەجەکە

ڕۆژئاوای کوردستان:

- پارتی پێشڤەرۆی کوردستانی سووریە
- پارتی ئازادیی کورستانی سووریە
- یەکیەتیی دێموکراتی کوردی سووریە

هەروەها لەو سێمنیارەدا ژمارەیەکی بەرچاو مامۆستای زانکۆ، کەسایەتیی و ڕەوشنبیری سلێمانی بەشدار بوون و کاناڵەکانی ڕاگەیاندنی ئەهلی و حیزبی بەشدار بوون.

سمینارێک بۆ ٢٨ـەمین ساڵیادی شەهیدکرانی دوکتور قاسملوو بەڕێوەچوو

بەبەشداری سکرتێری گشتی حیزب و ئەندامانی ڕێبەری و کادرو پێشمەرگە و بنەماڵەکانی حیزبی دێموکرات و هەروەها ژمارەیەک میوان لە شارەکانی هەرێمی کوردستان، سێمینارێک بە بۆنەی ٢٨ەمین ساڵیادی تێرۆری دوکتور قاسملو و هاوڕێیانی لە بنکەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو.

بەپێی هەواڵی گەیشتوو بە ماڵپەڕی کوردستان میدیا، ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی ١٣ی پووشپەڕ، کۆمیسیونی پەروەردەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سێمینارێکی بۆ بەڕێزان تەیموور مستەفایی ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزب و د. هوشمەند عەلی مامۆستای زانکۆ بەڕێوە برد.

ئەو سێمیناره بە سروودی نەتەوایەتی ئەی رەقیب و ڕاگرتنی خولەکێک بێ دەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدان دەستی پێکرد.

سەرەتا تەیموور مستەفایی ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکرات باسی لە سەر کەسایەتی دوکتور قاسملو و ڕۆڵی ئەو ڕێبەرە بلیمەتە کرد لە سەر بزاڤی ڕزگاریخوازانەی کورد لە کوردستانی ئێران و پارچەکانی دیکە کوردستان.

ناوبراو لە بەشێک لە قسەکانیدا ئاماژەی بە شوێندانەری دووکتوور قاسملوو لە یەکخستنی هێزی گەل و بە ڕیکخراوەکردنی ئەم هێزە بۆ بەربەرەکانێ لەگەڵ دوژمنانی کوردستان کرد و وتی: ئەم کاریگەرییانە هەتاکوو ئێستاش کە ٢٨ ساڵ بەسەر تێرۆرکرانیدا تێدەپەڕێ هەر دیار و بەرچاون.

پاشان دوکتور هوشمەند عەلی، مامۆستای زانکۆ لە بواری مێژووی هاوچەرخ و نوێ باسێکی تێرو تەسەلی لەسەر دیپلۆماسی دوکتور قاسملوو پێشکەش بە بەشداربووانی ئەو سمینارە کرد و شەهید قاسملووی وەک باڵوێزێک بۆ هەموو گەلی کورد پێناسە کرد کە هەوڵی بەجیهانی کردنی کێشەی کوردی دا.

ناوبراو وتی: دوکتوور قاسملوو بەهۆی پێگەیشتوویی و تێگەیشتوویی و زمانزانییەوەکەیەوە توانیبووی جێگەی خۆی لای سیاسەتمەدار و ڕۆژنامەوان و ڕیکخراوە ئۆرووپاییەکان بکاتەوە و بەهۆی ئەم جێگە و پیگەوە کاریگەری دابنێت لەسەر ڕووداوەکانی پەیوەست بە گەلی کورد.

ئەو سێمیناره پاش کاتژمێر و نیوێک بە پرسیار و وەڵامی بەشداربووان کۆتایی پێهات.

کۆمیسیۆنی سیاسیی ـ نیزامیی حیزبی دێموکرات سەبارەت بە شەهیدبوونی سێ پێشمەرگەی کۆمەڵەی شۆڕشگێر ڕاگەیەندراوێکی بڵاو کردەوە

کۆمیسیۆنی سیاسیی ـ نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەبارەت بە شەهیدبوونی سێ پێشمەرگەی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران ڕاگەیەندراوێکی بڵاو کردەوە.

دەقی ڕاگەیەندراوەکە:

ڕاگەیەندراوی کۆمیسیونی سیاسیی ـ نیزامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

هاونیشتمانیانی بەڕێز

کۆمەڵانی خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان

بە پێی ڕاگەیاندنی سکرتاریەتی کۆمیتەی ناوندیی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران بەرەبەیانی ڕۆژی هەینی ٢ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی دەستەیەک لە پێشمەرگە و ئەندامانی ڕێکخستنی نهێنی کۆمەڵە لە سنە کەوتوونەتە کەمینی هێزە سەرکوتکەر و بەکرێگیراوەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران و بە دوای تێکهەڵچوونێکی نابەرابەردا بە داخەوە ٣ کەس لە تێکۆشەرانی کۆمەڵە گیانیان لە دەست داوە.

گیان لە دەستدانی ئەو ژمارەیە لە هاوڕێیانی کۆمەڵە بۆ هەموو دڵسۆزانی بزووتنەوەی کورد جێگای داخ و پەژارەیە و بە خەسارێک بۆ بزووتنەوەی کورد دادەنرێ.

کۆمیسیونی سیاسی ـ نیزامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وێڕای دەربڕینی پەژارەی خۆی بۆ گیان لە دەستدانی ئەو ٣ تێکۆشەرەی کۆمەڵە سەرەخۆشی لە ڕێبەرایەتی، پێشمەرگە و ئەندامان و لایەنگرانی کۆمەڵە و بنەماڵەی شەهیدەکان دەکات و سەبر و سەبووری بۆ هەموولایەک بە ئاوات دەخوازێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
کۆمیسیونی سیاسی ـ نیزامی
٣ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی
٢٤ی ژوئەنی ٢٠١٧ی زایینی

سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دیداریان کرد

هەیئەتێکی سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران سەردانی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

ڕۆژی ٥شەممە ڕێکەوتی ٨ی پووشپەڕ١٣٩٦ی هەتاوی، هەیئەتێکی سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستی "بابەشێخ حوسێنی" سکرتێری گشتیی سازمانی خەبات سەردانی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردسیانی ئێرانی کرد و لە لایەن هەیئەتێکی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرەستیی "مستەفا هیجری" پێشوازییان لێکرا.

لە دانیشتنێکی فەرمیدا لە سەر ڕەوشی ئێران و ئەو قەیرانانەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لەگەڵی بەرەڕوو بووەتەوە بە تایبەت لە سەر سیاسیەتی دەستتێوەردانەکانی لە کاروباری وڵاتان و یارمەتی‌کردنی تێرۆریزم قسە کرا.

لە بەشێکی دیکەدا بابە شێخ حوسێنی لە سەر ئاکامی باس و بابەتەکاتی کۆنگرە و ئەو بڕیار و ڕاسپاردە و گۆڕانکارییانە لە پێڕەو و پڕۆگرامی سازمانی خەباتدا کراوە و جەخت کردنیان لە سەر پرسی نەتەوەیی و دێموکراسی کراوە، ئاماژەی بە هاوکاری حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک هەوڵێکی ئەرێنی بەرز نرخاند و لەو پێوەندییەدا هەوڵەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی بە ئەرێنی باس کرد.

پاشان مستەفا هیجری جارێکیتر پیرۆزبایی کۆنگرەکەیانی لێ کردن و هیوای خواست لە بە ئەنجامگەیاندنی ئەرکەکانی کۆنگرەیان سەرکەوتوو بن.

هیجری لە سەر سیاسەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران و پێشیلکارییەکانی مافی مرۆڤ و سیاسەتی تێکدەرانەی لە دۆخی سیاسی ڕۆژهەڵات ی نێوەڕاست و بە تایبەت ئەو مەترسییانەی بە هۆی سیستمی موشەکییەوە بۆ وڵاتانی ناوچەی دروست کردووە و نیگەرانی بۆ کۆڕوکۆمەڵە نێودەوڵەتییەکان و ئامریکا و وڵاتانی ڕۆژئاوا پێکهێناوە چەند وتەیەکی پێشکەش کرد.

سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات لە بەشێکی دیکە لە قسەکانیدا ئاماژەی بە ناکۆکی لە نێو باڵەکانی سیستمی کۆماری ئیسلامی و پەلوپۆ هاوێشتنی سپای پاسداران لە کاروباری وڵاتان کرد کە ڕێژیمی زیاتر تووشی قەیران کردووە و ڕێبەرانی ڕێژیمی زیاتر نیگەران کردووە. لە لایەکی دیکەوە ئەو گوشارە فەرمییەی ئێستا لە لایەن ئامریکا و هاوپەیمانە ناوچەییەکانی لە سەر ڕێژیم هەیە ئەوی زیاتر تووشی قەیران دەکا، بەم خوێندنەوەیە ئەو زەرووریەتە هەیە هەم وەک لایەنە سیاسییەکانی کورد و هەم لەگەڵ لایەنە سەرتاسەرییەکاندا گرینگی بە کاری هاوبەش بدەین و ببینە هێزێکی شوێندانەر و جارێکیتر لە سەر سیاسەتی حیزبی دێموکرات بۆ هاوکاری لەگەڵ حیزب و لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات پێداگری کردەوە.

پاشان بابەشێخ حوسێنی ئەو ڕوانینەی وەک خاڵی ئەساسی و چارەنووسساز هەڵسەنگاند و وتی؛ ئەزموونی زۆرمان هەیە، لە ڕابردوودا ئەوەی چاوەڕوانی خەڵکی کوردستانە لە ئێمە، ئەو گیانی هاوکارییە لە پێوەندییەکانماندا و وەک سازمانی خەبات بۆ ئەو کارانە بەردەوام دەبین.

لە کۆتاییدا هەر دوو لایەن لە سەر هاوکارییەکانیان جەختیان کردوە.

هەیئەتێکی حیزبی دێموکرات بەشداری لە پرسەی شەهیدانی کۆمەڵەدا کرد

هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە بارەگای سەرەکی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران لە شاری سلێمانی بەشداری لە پرسەی شەهیدانی ئەم دواییانەی کۆمەڵەدا کرد.

ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی ٥ی پووشپەڕی ١٣٩و٦ی هەتاوی، هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستیی بەڕێز "حەسەن شەرەفی" جێگری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات بەشدارییان لە پرسە و هاوخەمیی شەهیدانی ئەم دواییەی کۆمەڵەدا کرد کە لە ڕێکەوتی ٢ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی لە شاری سنە لە تێکەڵچوون لەگەڵ دژی گەلییەکانی سپای پاسداران گیانی خۆیان بەختی ئازادی کرد.

لەو کۆڕی هاوخەمییەدا شەرەفی، لە وتەیەک ڕوو لە هاوڕێیانی کۆمەڵە و بەشدارانی ئەو ڕێوڕەسمە، وێڕای باس لە هاوخەمیی حیزبی دێموکرات ڕایگەیاند کە ئەو شەهیدانە، شەهیدی هەموو خەڵکی کوردستانن و کۆمەڵەش لە هەڵگرتنی ئەو خەمە و هەروەها لە درێژەدانی ئەو خەباتەدا بە تەنیا نییە و حیزبی دێموکرات وەکوو هاوپەیمان بۆ ئەو خەمە و قۆناغەکانی داهاتوو لە پشتی کۆمەڵە دەمێنێتەوە.

ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ٢ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی، دەستەیەک لە پێشمەرگە و ئەندامانی ڕێکخستنی نهێنی کۆمەڵە لە نێو شاری سنە کەوتنە کەمینی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی و سێ کەس لەم تیمە بە ناوەکانی سەباح حوسەین پەناهی، حامید سەیف پەناهی و بێهزاد نووری دوای شەڕێکی نابەرابەر گیانی خۆیان لەپێناو ئامانجە بەرزەکانی گەلی کورددا بەخت کرد.

هەولێر/ بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتی حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی ڕزگاریی دێموکراتی کوردستان کۆبوونەوە

هەیئەتێکی بزووتنەوەی ڕزگاریی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە شاری هەولێر دیدار و گفتوگۆیان کرد.

ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی ٧ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی، هەیئەتێکی بزووتنەوەی ڕزگاریی دێموکراتی کوردستان بە سەرپەرەستیی کاک "عەبدوڵڵا نازەنینی" سکرتێری گشتیی بزووتنەوە سەردانی دەفتەری نوێنەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیان لە هەولێر کرد و لە لایەن هەیئەتێکی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرەستیی " محەممەدساڵح قادری" بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزبی دێموکرات لە شاری هەولێرەوە پێشوازیان لێکرا.

لەو دیدارەدا، قادری وێڕای بەخێرهاتنی میوانەکان، باسی لە قۆناغی نوێی خەبات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چالاکییەکانی حیزبی دێموکرات سەبارەت بە ڕاسان کرد و پشتیوانی حیزبی دێموکراتی بۆ بەڕێوەچوونی پرسی ڕێفراندۆم دەربڕی.

لەو سەردان و چاوپێکەوتنەدا، هەیئەتی میوان سپاسی پێشوازی حیزبی دێموکراتیان کرد.

دواتر عەبدوڵڵا نازەنینی سکرتێری گشتیی بزووتنەوەی ڕزگاری دێموکراتی کوردستان باسێکی لە سەر بەڕێوەچوونی ڕێفراندۆم لە هەرێمی کوردستان بۆ سەربەخۆیی و دەرفەت و ڕێگرەکانی بەردەم ئەم دەرفەتەی بۆ هەیئەتی حیزبی دێموکرات شی کردەوە.

دواتر هەیئەتی هەر دوو لایەن، باسێکیان سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ و ڕووداوەکانی ناوچە و دەرفەتەکانی بەرەم کورد بۆ پرسە نەتەوەییەکانیان کرد و لەم پێوەندییەدا ئاوڕیان لە ڕۆڵی نێگەتیڤی ئێران سەبارەت بە گەیشتنی کورد بە ئامانجەکانی و دەستێوەردانی لە کاروباری ناوچەکەیاندا کرد.

هەیئەتێکی یەکیەتیی لاوان سەردانی کۆمیتەی کێلەشینی لە سنوورەکانی کوردستانی خۆرهەڵات کرد

بە مەبەستی بەسەرکردنەوە و لەدەوری یەک کۆبوونەوە و ئاڵوگۆڕی بیروڕا لەگەڵ ئەندامانی یەکیەتیی لاوان و باس کردن لە دوایین پرۆژە و بەرنامەکارییەکانی یەکیەتیی لاوان، شاندێکی ئەو ڕێکخراوەیە بە سەرپەرەستی جەلال ڕەوانگەرد لە سەر سنوورەکانی خۆڕهەڵات لەگەڵ بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی کێلەشینی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆبوونەوە.

نوێنەری یەکیەتیی لاوان لە سەردانێکی یەک حەوتوویی بۆ بنکەکانی هێزی تایبەتی حدکا لە سەر سنوورەکانی کوردستانی خۆرهەڵات چەندین کۆبوونەوەی لەگەڵ پۆلەکانی یەکیەتیی لاوان لە پێوەندی لەگەڵ دوایین پرسەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات ، هەلومەرجی ئێستای یەکیەتیی لاوان و حدکا ، ڕاسان و پرۆژەی خۆرهەڵاتی نوێ ، کاری ڕێکخراوەیی و یەکیەتیی لاوان وەک ڕێکخراوەیەکی تایبەت بە لاوی کورد، پیلانەکانی کۆماری ئیسلامی بەرامبەر لاوانی کورد، شەڕی سایبێری و نەرمی کۆماری ئیسلامی بەرامبەر کوردستان، کاریگەرییەکانی ڕاگەیاندن، ئامادەکارییەکانی یەکیەتیی لاوان بۆ کۆنگرەی نۆیەم و دوایین ئاڵوگۆڕ و پرۆژەکارییەکان لەو پێوەندییەدا و چەند پرسێکی تەشکیلاتی ڕێکخراو، بەڕێوەبرد.

لەو زنجیرە کۆبوونەوانەی پۆلەکانی کومیتەی کێلەشینی لاوان لە هێزی تایبەتی حدکا، ئەندامانی ئەو ڕێکخراوەیە کۆمەڵێک سەرنج و پێشنیاریان لە هەمبەر کاریگەریدانان لە راستای بەرەوپێشچوونی پرۆژەکارییەکانی ڕێکخراو خستەڕوو و نوێنەری لاوان بە گەرمی پێشوازی لە سەرنج و تێبینییەکانیان کرد و ئامادەیی بەڕێوەبەری یەکیەتیی لاوانی لە راستای بەرەوپێشبردنی ئەو پێشنیارانە راگەیاند.

راسان و شێوە خەباتی نوێی حدکا و کاریگەرییەکانی کاری ڕێکخراوەیی یەک لەو پرسە گرینگانەی نێو پێشمەرگەکانی دێموکرات بوون کە لە دەرەوەی کۆبوونەوەکان و لە دانیشتنەکانی نێو بنکەکان بە سەرنج و تێبینی و خوێندنەوەکانی خۆیان ئاڵوگۆڕی بیروڕایان دەکرد و ئامادەیی هەرچی زیاتری پێشمەرگەکان لە راستای گەشەدان بە شێوە خەباتی نوێی رۆژهەڵات کە ئامانجی گرێدانی خەباتی شاخ و شارە، پرسێکی دیکە بوو کە لاوانی تازە پەیوەست بوو بە ریزەکانی حدکا لە رۆژەڤی باسەکانیاندا بوو.

دەورەی ٢٢٥ی سەرەتایی پێشمەرگە لە شاخەکانی کوردستان کۆتایی پێهات

دەورەی ٢٢٥ی سەرەتایی پێشمەرگە، لە شاخەکانی کوردستان کۆتایی پێهات و جێژنی تایبەت بە دەورەی سەرەتایی پێشمەرگە لەو شوێنە بەڕێوە چوو.

ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی ٢٩ی جۆزەردانی ١٣٩٦ هەتاوی، دەورەی سەرەتایی پێشمەرگە لە شاخەکانی کوردستان کۆتایی پێهات و پۆلێک لە لاوانی شۆڕشگێڕی کوردستان پەیوەست بە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون.

ئەو ڕێوڕەسمە سەرەتا بە خوێندنی سروودی نەتەوایەتی "ئەی ڕەقیب" و ڕاگرتنی خولەکێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان دەستی پێکرد.

دواتر "عومەر غوڵامعەلی" ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پەیامێکی تایبەت بە ڕێوڕەسمی دەورەی ٢٢٥ی سەرەتایی پێشمەرگەی پێشکەش بە بەشداربووانی جێژنەکە کرد.

غوڵامعەلی لە قسەکانیدا گوتی: "هاوڕێیان، جێژنی کۆتایی دەورەکەتان، جێژنی دەستپێکی خەباتی نوێتان لە وەرزێکی نوێی شۆڕشەکەماندا کۆی کردووینەتەوە. ئەو وەرزەی لە نەورۆز و بەهاردا ئاڵاکەیمان هەڵکرد و بە خوێنی ئازیزانی هاوسەنگەرمان، دروشمی لێک گرێدانی خەباتی شار و شاخمان بەکردەوە واژۆ کرد. بڕیارمان دا شار بکەینە سەنگەر و شاخەکانی کوردستان ببنەوە لەنگەر، هاوشان شەقامی خرۆشاوی شار و گڕکانی تووڕەیی شاخ بە گژ دوژمنانی ماف و ئازادیەکانمان داکەین".

غوڵامعەلی هەروەها گوتی: "ئەگەرچی ڕێگاکان ئەستەمن و خەباتمان دژوارە، بەڵام ئێمە ئیرادەمان بە هێزە و حیزب و بزووتنەوەکەمان بە هێزی لە بڕان نەهاتووی خەڵکی کوردستان دڵگەرمە و پشت ئەستوورە بە لە خۆبوردوویی، فیداکاری و پەروەردەی هێزی پێشمەرگە، ئەو هێزەی بەردەوام ڕوو لە گەشەیە و لەم فێرگەیەوە بە چەکی زانستەوە، سەنگەرەکانی ڕاسان دادەڕێژن".

دواتر سروودێکی شۆڕشگێڕی لەژێر ناوی "پێشمەرگەی دێموکرات چالاکن" لە لایەن بەشداربووانی دەورەوە پێشکەش کرا.

لە بەشێکی دیکەی ئەو ڕێوڕەسمەکەدا ڕاپۆرتی ئامووزشی دەورەی ٢٢٥ی سەرەتایی پێشمەرگە لە لایەن "فەریاد درودی" مامۆستای فێرگەی کۆمیسیۆنی پەروەردەی حیزبەوە پێشکەش کرا.

پاشان پەیامی دەورەی ٢٢٥ی سەرەتایی لە لایەن بەشداربووی دەورە "ئاسۆ منبەری"یەوە خوێندرایەوە.

دواتر سروودێک لە لایەن بەشداربووانی دەورە لە ژێر ناوی "سڵاو پێشمەرگەی قارەمان" پێشکەش کرا.

لە کۆتایی ڕێوڕەسمەکەشدا خەڵات بە سەر بەشداربووانی دەورەی سەرەتایی پێشمەرگە، کە لە بواری نەزم و دیسیپلین و هەروەها وانەکان، نێونجی نمرەکانیان بەدەست هێنابوو دابەش کرا.

ڕێوڕەسمەکە بە گۆرانییەک لەژێر ناوی "ڕاسان" لە لایەن بەشداربووانی دەورەی سەرەتایی پێشمەرگەوە کۆتایی پێهات.

کوردستان بەرەوپیری ٢٢ی پووشپەڕ چوو

ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە بۆنەی ٢٢ی پووشپەڕ ٢٨ـەمینساڵڕۆژی تیرۆرکرانی دوکتور قاسملوو، لە کوردستانی ڕۆژهەڵات تراکت و وێنەی شەهید دوکتور قاسملوویان بڵاو کردووەتەوە.

لە پارێزگای کرماشان ئەندامانی بە ئەمەگ و دڵسۆزی ڕێگای شەهیدان، تراکت و پوستێری تایبەت بە ٢٢ی پووشپەڕیان بڵاو کردووەتەوە.

تێکۆشەرانی دێموکرات لە شاری سەرپێڵ زەهاو لە گەڕەکی شاهدی پێنج و شەش و هەروەها شارەکی سەدرا بە نووسینی دروشمی تایبەت بەو ڕۆژە، تێرۆریزمی ڕێژیمی ئێرانیان مەحکووم و وەفادارىی خۆیان بە ڕێبازی قاسملوو نوێ کردووەتەوە.

لەلایەکی دیکەشەوە لەبەرەبەری ساڵڕۆژی تێرۆری ڤیەن ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە شاری نەغەدە، بۆ پشتیوانی لە ڕاسان و خەباتی پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات لە چەندین گوندی سەر بە شاری نەغەدە وەک "کەرێزە، حەلبێ، وێنسڵیان، کۆیکان ودیلانچەرخ" چالاکی تەبلیغییان بەڕێوە برد.

ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات لەو چالاکیانەدا وێنە و تراکتی پێوەندیدار بە خەباتی نوێی حیزبی دێموکرات بڵاو کرایەوە.

درێژەی پەیف

پەیمانی نوێکردنەوەی ڕۆڵەکانی دێموکرات لەگەڵ ڕێبەری ناوداریان دوکتۆر قاسملووی نەمردا، ویستیان بە هێرشی لەناکاو و چاوەڕواننەکراو، کاوە و سەرکەوت وەک دوو کەوی بێدەرەتان دەسبەسەر بکەن و لەنێو ڕای گشتیدا بە زەبوونی نیشانیان بدەن تاکوو لە ڕۆحیەی شۆڕشگێڕانەی نەتەوەیەک بدەن و نەک شەڕێکی کورتی تاکتیکی، بەڵکوو لە شەڕی بەردەوامی داگیرکاری دژ بە ڕۆحیەی سەرهەڵدان و خۆڕاگریی کوردستاندا پەیکی سەرکەوتنی مەزن لێدەن.

ڕۆژی ١٥ی پووشپەڕ، لە شەڕی دەستەویەخەی شۆڕشگێڕی و تاوانباریدا، دوو نوێنەری ئازا و ئازاد و چاو پڕلە برووسکەی کۆڵنەدان و بەرخۆدان، مێژوویان پەلکێشی کۆساڵان و بۆڕیەر کرد و دووبارە دوژمنیان مایەپووچ کردەوە و لەو شەڕە بەتەواوی نابەرابەرەدا، دووئیرادەی بەرز و نارنجۆکێک بەسەر سەدان پاسداری تیرۆریست و جبەخانەی تاریکپەرستیدا سەرکەوتن، تاکوو دووبارە بسەلمێندرێتەوە کە ئیرادەی شۆڕشگێڕی و بەرزی مرۆیی زۆر بەهێزتر و بەرزترە لە چەکوچۆڵی دوژمنان.

بەرەی ڕێژیمی ئێران لە نێوخۆوە

کەیوان درودی

لەم دەقە هەوڵ دراوە بێ خزانە نێو گشتایەتیی بابەتی هۆ، پاشماوە و دۆخی هەنووکەی کێبڕکێی سەردەمی دووجەمسەری ـ کە پرسێکی لە بنەڕەتدا فرەلا و ئاڵۆزە ـ جەخت لە سەر ڕەوایەتی، شێوازی مامەڵەی دەسەڵات و کۆمەڵگە و بە گشتی ڕوو و ڕەهەندی ناوخۆیی وڵاتانی ئەم بەرە لە ئێستە، بکرێ. بە دیوێکی تردا ماین ئایدیای ناودێرەکان بەدوای دەستخستنی خوێندنەوەیەکی گشتییە لە سەر مەودای کۆمەڵگە و دەسەڵات، لەو وڵاتانەی کە لە ئێستە بە جۆرێک میراتگری بەرەی سۆڤییەتی ئەوسان. لە ۹۱ی زایینی، کۆتایی کێبڕکێ، بەر یەککەوتن و شەڕی هێژمۆنخوازیی دووجەمسەر بەشێوەی نافەرمی ڕاگەیەندرا، بەویشەوە هێشتا بە ڕادەیەکی کەمڕەنگتر هەر ئەو پرسە شاراوە یان ڕاشکاوە درێژەی هەبووە، هەیە و دیارە دەشبێت.

بەڵام ڕوویەکی گرینگی ئەم پرسە ئاڵۆزە، لایەنی نێوخۆیی ئەم وڵاتانەیە کە بەجۆرێک بەشێک لەم کێبڕکێ بڕست بڕە بوونە و دۆزینەوەی سەرەدەزووی سەرکەوتنی ڕێژەیی بەرەی ئیدئۆلۆژیی لیبراڵ ـ دێموکراسی بەسەر چەپ/کۆمۆنیستییەکان لەباری سەقامگیری، ئاشتەوایی، پێشکەوتوویی، ڕەوایی و ڕەهەندە ناوخۆییەکانی تر. لەم بارەوە لەوانەیە ناسراوترین خوێندنەوە کە پێشبینییەکی بەجێی کردووە بۆ ئەم ڕۆژانە، لە دووتوێی پەرتووکی کۆتایی مێژوو بێت کە بە قەڵەمی میشێل فۆکۆیاما، فیلسووف، نووسەر و ئیستراتێژیستی ئامریکایی نووسراوە.

فۆکۆیاما لە ۱۹۸۹ لەم پەرتووکەدا باس لەوە دەکات کە لیبراڵ ـ دێموکراسی وەک زاڵترین ڕەوت لە کۆی کێبڕکێ ئیدئۆلۆژیکەکان هەڵقوڵیوە و دوایین نەزمی جیهانی دێنێتە کایەوە. خوێندنەوەی ئەم بیرمەندە بە تێڕامانێک لە دۆخی ناوخۆیی (کۆمەڵایەتی) هەڵگرانی دروشمی دژی لیبراڵ ـ دێموکراسی کە ناسراوترینیان دوای ڕووسیە، کۆرەی باکوور، سووریە، ڤێنزوئێلا و ئێرانە، بەجێ بوونی خوێندنەوەی ئەو بیرمەندە پتر دەردەخات. ئاوڕدانەوەیکی کورت لە نێوخۆی وڵاتانی سەرەکیی بەرامبەری لیبراڵ دێمۆکراسی ڕووسیە لەدوای مێدوێدۆف و هاتنەوە سەرکاری پووتین لە ۲۰۱۲ گومان لە ساختەکاریی لە هەڵبژاردنەکانی پارلمان بە قازانجی حیزبی ڕووسیەی یەکگرتوو ـ حیزبی پووتین ـ ئەوەندە بەهێز بوو کە بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی لە فۆرمی ڕێپێوان و ناڕەزایەتیی سەرشەقام رسکا. لێرەوە بوو کە ڕووسەکان، پەڕۆی سپییان وەک سیمبوڵ بەرز کردەوە و "ئالێکسی ناڤالنی" پێشەنگایەتی ئەو بزووتنەوەی پێ سپێردرا. ناوبراو لە دروشمە ناسراوەکەیدا دەڵێ: "گەرەکمانە شێوازی دەسەڵاتداری لەم وڵاتە بگۆڕین، دەمانهەوێ سەدوچل میلیۆن هاونیشتمانی لەم نیشتمانە وا نەوت و گازی لێهەڵدەقوڵێ، لە هەژاری و برسییەتی ڕزگاریان بێ و لە گرینگترین ڕستەیدا کە دەرخەری پێشکەوتوویی و لەهەمان کاتدا سەرکەوتوویی شێوەژیانی کۆمەڵایەتی و قەوارەی دەسەڵاتی ڕۆژئاوایی (هەمان لیبراڵ ـ دێمۆکراسی)ە، دەڵێ: "ئێمە گەرەکمانە وەک وڵاتانی ئۆرووپایی بژین ئا لێرەوە سەرکوتی کۆمەڵایەتی لە ڕێگەی کوژرانی گوماناویی ڕۆژنامەنووسان، نیزامی و کەسانی پلەبەرزی لێژنەی دژەگەندەڵی وەک ئانا پۆلیتکۆڤسکایا و ئەلیکساندەر لیتڤینینکۆ پەرەی سەند. هەر لەم ماوەدا ناڤالی بۆ ماوەی سێ ساڵ سزای بەندکرانی بەسەردا سەپا و گەری کاسپارۆڤ، قارەمانی شەترەنج، وڵاتی ڕووسیەی بەناچار جێهێشت. بەڵام مەودای کۆمەڵگە و دەسەڵات ئەو دەمەی کە یاسای بنەڕەتی لە بەرژەوەندیی حیزبی حاکم، گۆڕدرا، فیشەکی کۆتایی بە جەستەی ڕووسیەوە نیشت. بەند و بڕگە یاساییەکانی تایبەت بە سزا وەک، ناپاکیی نیشتمانی، توندتر کردنەوەی تاوانەکانی پەیوەست بە ناڕەزایەتیی جەماوەری، بەرتەسک کردنەوەی بازنەی هەڵسووڕانی ڕێکخراوە مەدەنییەکان و پێداچوونەوە بە بڕگە یاساکانی توندئاژۆیی بۆ ڕێخۆشکردنی گرتن و دەستبەسەرکردنی خۆپیشاندەران و هتد. کورەی باکوور هێشتا لێکەوتە و شوێنەواری دەسەڵاتی یەکییەتیی سۆڤییەتی پێشوو لە دوای شەڕی دووهەمی جیهانی بەسەر جەستەی ئەم وڵاتەوە، دیارە.

لێرەش هاوشێوەی حیزبی کۆمۆنیست، تاقە حیزبێک بوونی هەیە و بژاردەکانی خەڵک تەنیا لیستی دوور و درێژی حیزبی حاکمە. پێوەرە باوە گەردوونییەکانی حکوومەتی مۆدێرن، لە نزمترین ئاست دایە و هاوشێوەی یەکیەتی سۆڤییەت، داخرانی دەرگای پەیوەندی ڕوو بە دونیای دەرەوە، تەنگی بە خەڵکی ناوخۆ هەڵچنیوە. سەرپێچی لە یاسا لە لای تاکە ئەندامێکی بنەماڵەوە، ڕاستەوخۆ بە واتای تاوانی خێزانییە و سزاکەشی جۆرێک لە کاری خۆڕاییە کە زیاتر لە کەرتی کشتوکاڵ دا چڕ دەبێتەوە. بەرهەمی ئەم کارە، ڕاستەوخۆ دەچێتە خەزانەی حیزبی دەسەڵاتدار. بەڵام کورە لەبەر یارمەتیی دراوسێکەی، واتە چین، توانیویەتی زۆرێک لە پەنابەران لە سەر سنوور یان تەنانەت لە بەردەم باڵوێزانی وڵاتان لە پێکەن بگەڕێنێتەوە و سزای بدات.

ڕێژەی ئیعدام زۆرە و قات وقڕی دیاردەیەکی نامۆ نییە، لە دوایین کەڕەتدا قات وقڕی نزیک بە دوو میلیۆن کەسی لەو وڵاتە کردووەتە قوربانی. ئەم وڵاتە هاوشێوەی ئێران، پێشگری کۆماریی لەسەر ناوەکەی داناوە و کۆی جمگەکانی ئابووری، سیاسی، کۆمەڵایەتی و هتد.. لە پاوانی دەسەڵاتێکی ئالیگاریشیدایە. وڵاتی کیم جوون، ئێستە نیمچەدوورگەی کۆرە بە تاقی تەنیا ماوەتەوە و تەنیا شتێک کە بەرووی دونیای دەرەوە هێشتا کراوەیە ڕۆکیت هاویشتنە. ڤێنزۆئێلا بێگومان نزیکترین وڵات بە ڕێژیمی ئێران لە ئامریکای لاتینە، کە لە ۱۸۱۱ـەوە لەژێر داگیرکاریی ئیمپراتۆریی ئیسپانیای ئەوسا هاتەدەر و سەربەخۆیی خۆی بەدەست هێنا. ئەگەرچی ئەم وڵاتە کە لە ۱۹۵۸ـەوە دەستێوەردانی نیزامییەکان ـ کە گەورەترین کێشەی گۆڕەپانی سیاسی بووە ـ ڕاگرت، بەڵام دواتر و لە درێژەی ڕەوتی پێشوودا و لە ۱۹۹۸ـەوە و بەهاتنی هۆگۆ چاڤێز دیسان کەوتە بەرزونزمییەکی تۆقێنەر لە پێشکەوتن کە ڕەهەندەکانی بەڕێوەبەری و ئابووری/ دارایی بەرکەوتووترینی بەشەکانی ئەم ناسەقامگیرییە بوون. سەردەرکردن لە ڤێنزۆئێلای پاش چاڤێز، پەیوەستە بە ناسیارییەکی گشتی لەسەر ناوبراو. بەکورتی هۆگۆ چاڤێز، لە شۆڕشێکی مەزنەوە هاتەسەرکار و هەر لەو کاتەوە لەبەر خوێندنەوە مارکسیستییەکەی خۆی، دەستی کرد بە هەڵچنینی دیوارێکی سیاسی/ئیدئۆلۆژیک بە پەراوپەڕی وڵاتەکەی و بەناوی خۆڕاگری لە بەرامبەر لیبرالیزمی جیهانگر، پەیوەندیی خۆی بەرامبەر بە ئامریکا و ئورووپا خستە حاڵەتێکی نائاساییەوە. هەر لەودەمەوە ناوبراو هاوشێوەی پووتین دەستی کرد بە ڕێخۆشکەریی یاسایی و پێکهاتەیی بۆ مانەوەی لە لووتکەی بڕیاری وڵات. چاڤێز پێچەوانەی یاسا بۆ چوار جاری لەسەریەک پۆستی سەرکۆماریی بۆخۆی مسۆگەر کرد، ئەگەرچی ویستی لە ساڵی ۲۰۰۷دا و لە ڕێفراندۆمێکدا لانیکەمی ڕەوایی مانەوەی بەدەست بێنێ، بەڵام بە زۆرینەی ڕەها لەلای هاووڵاتییانەوە دەنگی "نا"ی وەرگرت.

پەیوەندیی چاڤێز و ئەحمەدی نژاد ئەم دوو کەسە کە بەسەر شەپۆلی حاکمییەتێکی ئاپۆڕەچیی ئیدئۆلۆژیکدا سوار ببوون، نێوانیان لە پەیوەندییەکی باوی دیپلۆماتیکەوە بۆ حاڵەتێکیی بنەماڵەیی و خزمایەتی گۆڕیبوو.

گەورەترین گرێبەستەکانی خانووبەرەسازیی قۆناغی ئەحمەدی نژاد، لە تەک چاڤێزدا بەسترا کە لە شوێنی بوودجەی گشتیی وڵاتی ئێرانەوە پێخۆر ئەکرا. هەروەها گرێبەستە پڕمشتومڕە نەوتییەکان کە سامانی گشتیی وڵاتی خستە خزمەت برەودان بە سیاسەتی حیزبی پێڕەوی لە ئێران و ئامریکای باشوو کە ناڕەزایەتیی سەرشەقامی لێکەوتەوە. گرینگترین خاڵی پەیوەندیی ئەم دوو کەسە، تەرخانی دوو میلیارد دۆلار لە سامانی گشتیی وڵاتەکەیان بوو بۆ هاوپەیمانیەتییەکی دارایی لە ژێرناوی هاریکاری بۆ وڵاتانێک کە لە هەوڵی ڕزگاری لە کۆتوبەندی ئیمپێریالیزمدان.

هۆگۆ چاڤز لە ساڵی ۲۰۱۳دا کۆچی دوایی کرد و هەتا ئێستا ئەو وڵاتە لە بشێوییەکی پێکهاتەیی و ئیستراتیژیکدا بەسەر ئەبات. لەم دواییە بەجۆرێک ئانارشیزم بەسەر سەحنەی سیاسیی ئەو وڵاتەوە دەبینرێت و دامەزراوە حکوومییەکان ئەکرێ بڵێین پەکیان کەوتووە و ناڕەزایەتییەکان ۷۶ کوژراو و سەدان بریندار و چەند هەزار کەیسی قۆڵبەست و لێپێچینەوەی لێکەوتووەتەوە و هەنووکەش بەردەوامە.

سووریە، ئەم وڵاتە کە بەردەوام سنوورەکانی لەژێر کاریگەریی ناوخۆیی و دەرەکی لە بەرتەسک و بەرین بوونەوەدا بووە بە کوودەتای حافیزئەسەد لە ۱۹۷۰ بەم لاوە کەوتە ژێر پاوانی بنەماڵەی ناوبراو. هەنووکە گرینگترین پۆستە حکوومەتییەکان لە سیاسی هەتا نیزامی و ئەمنی لە دەستی بنەماڵەی ئەسەددایە کە لە عەلەوییەکانی ئەو وڵاتەن و لە ڕووی پێکهاتەیی لە خانەی کەمایەتییەکاندا جێ دەگرن. سووریەی دوای ۲۰۱۱ لەدوای ڕاپەڕینە جەماوەییەکانی دونیای عەرەب (بەهاری عەرەبی) شەپۆلی گۆڕانکاری، کەنارەکانی سووریەشی گرتەوە. ئەم ڕاپەڕینە کە دەرخەری بوونی پێویستییەکی بەرچاو بۆ نەزمێکی نوێ بوو لە چەند گەورە شاری ئەو وڵاتەوە دەستی پێکرد و زۆری نەخایاند بە پەیوەست بوونی پەراوێزەکان بوو بە لافاوێکی ڕامالەر بۆ تەخت و بەختی بنەماڵەی ئەسەد.

بەڵام ئەسەد کە وردەوردە لە گۆڕانی خۆپیشاندان و ڕێپێوان بۆ ڕاپەڕین و شۆڕش دڵنیا بوو؛ لە یەکەم لێدوان وەک هاوبەرەکانیتری، دەستی کرد بە داتاشینی دوژمن و نەیاری دەرەکی و ئەم پرسەی وەک دەستێوەردان و پلانی ئیسرائیل ناو برد. سەرکوتی جەماوەری خرۆشاو، بەدوور لە ئاکاری مرۆیی وای کرد خەڵک لە چوارچێوەی هێزەکانی سووریەی دێمۆکراتیک خۆیان کۆ بکەنەوە. ئەم ڕێکخستنە جەماوەرییە، بە دەستێوەردانی ئاشکرای سوپای قودسی ئێران لە وشکانی و هێزەکانی پووتین لە ئاسمانەوە، نەیتوانیی هێزەکانی ئەسەد وەدەر بنێ، لەگەڵ ئەوەشدا کە پاشەکشەی باشی بەو هێزانە کرد. هەنووکە دوای شەش ساڵ لە شەڕی ناوخۆی سووریە، هێزی جۆراوجۆر گۆڕەپانی شەڕیان تەنیوەتەوە کە لە ئەگەری لابردنی ئەسەدیش، ئاسۆی سەقامگیریی سیاسی و ڕەوتی دێموکراتیزاسیۆن لەو وڵاتە گەلێک تەماوی دێتە بەرچاو. ئەمەش ئەگەڕێتەوە بۆ ئیرادەگەرایی هاوپەیمانانی ئەسەد و درێژەپێدان بەو شەڕە بڕست بڕە.

ئێران دوای داڕمانی حکوومەتی میراتگرانەی پەهلەوی، لە ۱۹۷۹ ڕێژیمێک لەژێر دروشمی "نە شرقی نە غربی جمهوری اسلامی" هەوڵیدا خۆی وەک جەمسەرێکی خۆرهەڵاتی لە دونیا پێناسە بکات.

لە ناوخۆوە بە وەلانانی بازرگان و بەنی سەدر و هتد.. و هەروەها حکوومەتێکی نیزامی بەسەر هاووڵاتیانی گەلانی نێو ئەو جوغرافیا بەیەکەولکێندراوە، تۆتالیتاریزم هەر زوو خۆی بەباڵای ئەم حاکمییەتەوە نواند. وردەوردە ڕاگەیاندن و بەتایبەت ناوەندی دەنگ و ڕەنگ ڕاشکاوانە بە "رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی ئێران" ناسێندرا و کەوتە پاوانی دەسەڵاتی حیزبێک کە ئیسلامیی سیاسیی لە جۆری ویلایەتی فەقیهی کردبووە بنەمای داڕشتنی سیاسەتی خۆی.

لەو ڕۆژە بەدواوە ئیتر بە ڕوونی دەرکەوت کە شەڕ، سیخوڕی، تیرۆر و ئیرادەگەری بەشێکە لە چییەتی ئەو ڕێژیمە. دوای چەند ساڵ، هەموو ڕێکخراو و حیزبێکی هەڵسووڕ لە گۆڕەپانی سیاسیی وڵات بەزەبری زۆر وەدەرنران و بناغەی دیکتاتۆرییەکی ئەوپەڕخواز دانرا. لەپاشان هەشت ساڵ شەڕ، بەرۆکی خەڵکی وڵاتی گرتەوە و زیاتر لە نیومیلیۆن مرۆڤ تێداچوون. هەر لەو سەروبەندەدا کۆمەڵکوژیی بەناوبانگی ٦٧ ڕوویدا. دواتر گەورەترین کەسایەتییە سیاسییە ناسراوەکانی ئێران بە کەڵکاژۆ لە مەسڵەحەتە نێودەوڵەتییەکان لەجەرگەی ئورووپا تیرۆر کران، تیرۆرگەلێ کە تەنیا یەک کەیسیان لە دادگادا دوای بڕینی پرۆسەیەکی چەند ساڵە قامکی تاوانی بۆ لای ڕێژیم ڕاکێشا و ئەویش تیرۆری میکۆنۆس بوو.

ڕێژیم توانی بۆ چەندین ساڵ دەستی خۆی بەسەر وڵاتدا بگرێ، بەڵام دواتر بە دەرکەوتنی چالاکیی شاراوەی ناوکی، گەمارۆی قورس ڕووی تێکرد. بەڵام ئەوە تەنیا قەیران نییە؛ قەیرانی ناڕەزایەتیی گەلانی بندەست، ئاو، داڕمانی سیستەمی بانکی و دارایی، بێکاری، هەڵکشانی تاوان و بەشداری لە شەڕە دەرەکییەکان وەک سووریە، یەمەن و عێراق تەنیا بەشێک لەو قەیرانە مەزنانەن کە ڕێژیمی زاڵ بەسەر ئێران بەرەوڕوویان بووەتەوە. دۆخی هەنووکەیی ئەوە دەردەخات کە داهاتوو نە بۆ ئێران و نە بۆ هاوبەرەکانی، ناتوانێ ئاسۆیەکی ڕوون ـ لانیکەم لەنێوخۆ ـ ی هەبێت. هەر بۆیەش دەشێت لە داهاتوودا چاوەڕوانی هەڵتەکاندنەوەی پینەوپەڕۆی ئەم سیستمانە بین کە بە زەبروزەنگ، کپ کردن، زۆر و سەرکوت ڕاگیراون، دەشێت هەرشتێک ڕووبدا بەڵام ئەوە دوورە لە چاوەڕوانی کە سیستەمی ئەم وڵاتانە بتوانێ لە بەرامبەر گۆڕانکاریی کۆمەڵایەتی ـ سیاسی و کولتووری جیهانگردا خۆی وەک ڕابردوو ڕابگرێ.

کۆماری ئیسلامی، پشتیوانی سەلەفی جیهادییەکان

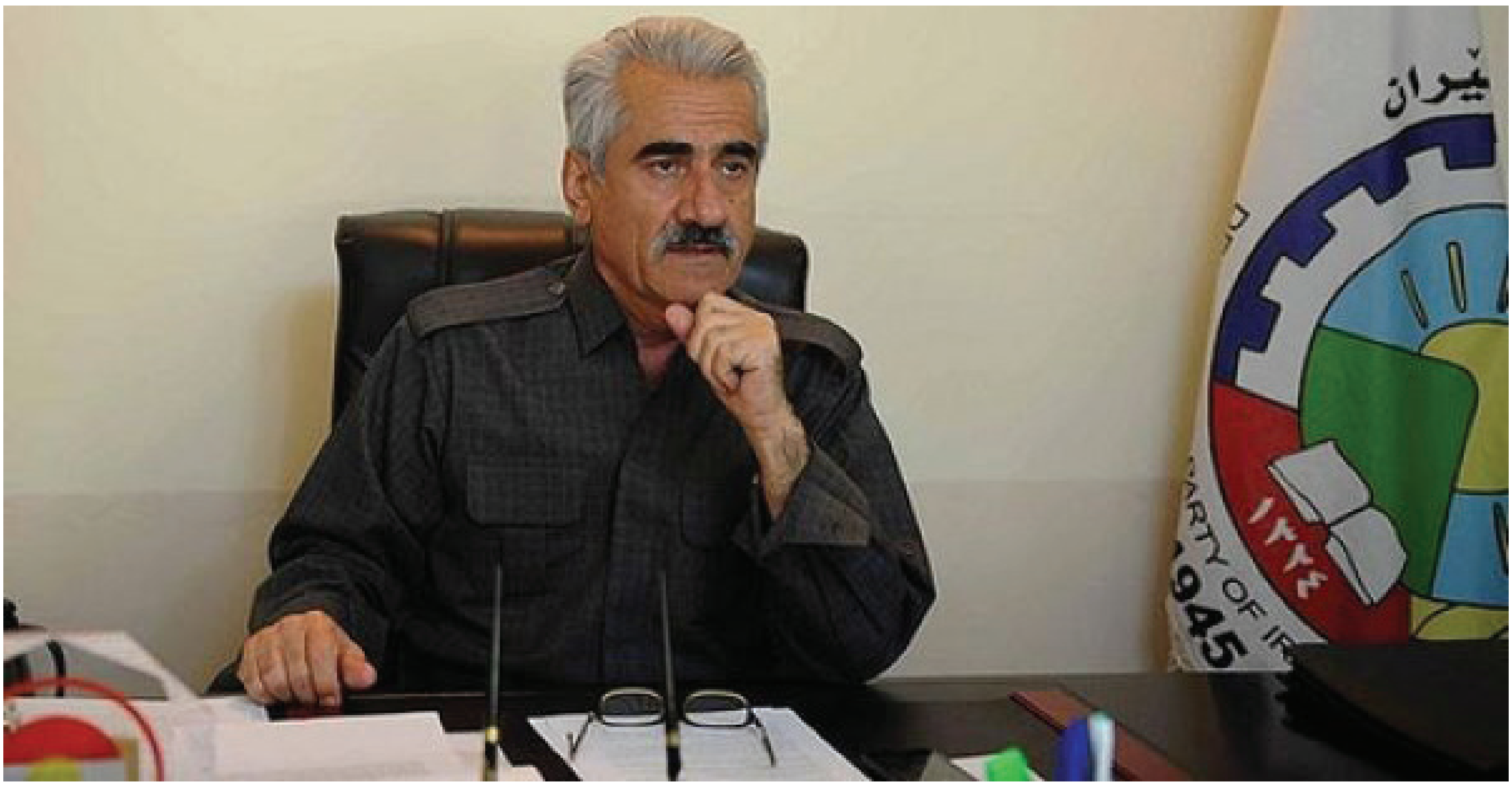

مستەفا هیجری

"ابوبکر البغدادی" بۆ ماوەیەکی زۆر تا کۆتایی ساڵی ٢٠١٣ فەرماندەی هەموو چالاکییە سەربازییەکانی ئەلقاعیدە لە عێراق بوو و لەو ماوەیەدا کردەوەی تیرۆریستی زۆری لە عێراق بەڕێوەبرد.

دوای کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق لە ساڵی ١٣٩٠ی هەتاوی بەرانبەر بە ٢٠١١ی زایینی دەست و باڵی زۆرتر ئاوەڵە بوو بۆ پەرەپێدانی چالاکییەکانی، لە ساڵی ١٣٩٢ی هەتاویی بەرانبەر بە ٢٠١٣ی زایینی دەستی بەسەر شاری رەققەی سووریەدا گرت و لەو کاتەوە وشەی " الشام" ی بە ناوی " الدولة الاسلامیة في العراق " زیاد کرد کە کورت کراوەکەی دەبێتە "داعش".

لەم کاتەوە داعش لە سووریە دەستیدایە کردەوەی توندوتیژی زیاتر وەک سەربڕینی سەربازانی سووری و بەرتەسک کردنەوەی دەسەڵاتی دیکەی گرووپە تێرۆریستییەکان، ئەم شێوە هەڵسوکەوتە بوو بە هۆی شەڕ و کوشتار لە نێوان داعش و هێندێک لە تاقمە تێرۆریستییەکانی دیکە بەتایبەت تاقمی "النصرە". بەپێی ڕاپۆرتی چاوەدێرانی مافی مرۆڤ لە سووریە لە ماوەی ٣ مانگدا نزیک بە ١٧٠٠ کەس لەو شەڕانەدا کوژران. لەو ماوەیەدا داعش رایگەیاند کە ڕێبەرانی "النصرە" خەیانەتکارن، هەر بۆیەش "النصرە" لەلای "ئەیمەن ئەلزەواهیری" شکایەتیان لە ئەبووبکر بەغدادی کرد. زەواهیری بە دوای ئەو شکایەتە و بەمەبەستی کۆتایی هێنان بە شەڕی نێوان ئەو دوو تاقمە داوای لە بەغدادی و جولانی (ڕێبەری النصرە) کرد لە دادگایەکی شەرعیدا کە بەو مەبەستە پێکی دێنێ ئامادە بن، بەڵام بەغدادی لە فایلێکی دەنگیدا کە لە تەلەفزیۆنی ئەلجەزیرە بڵاو بوویەوە رایگەیاند کە ئەو تەنیا " ئوسامە بن لادەن" بە ڕێبەری خۆی دەزانێ و ئامادە نییە پەیڕەوی لە فەرمانەکانی "الزواهێری" بکات.

بە دوای ئەوەدا و لەسەرەتای ساڵی ١٣٩٣ی هەتاوی بەرانبەر بە ٢٠١٤ی زایینی جیابوونەوەی خۆی لە ڕێکخراوی "ئەلقاعیدە" راگەیاند. لەو کاتەوە داعش هاوکات لەگەڵ پەرەگرتنی هێز و دەسەڵاتی، پەرەی بە توندوتیژی و کوشتار و وێرانی زیاتر دا.

هۆی سەرەکی پەرەگرتنی خێرای داعش دەگەڕێتەوە بۆ پیلانێکی سەرکەوتووی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە یارمەتی هاوپەیمانەکانی لەشەڕی سوریەدا (حیزبولڵلای لوبنان، ڕێژیمی ئەسەد و نووری مالکی سەرۆک وەزیرانی ئەوکاتی عێراق). پیلانەکە ئەوە بوو کە لەسەر پێشنیاری ئێران و بەمەبەستی نفووز و تا ئەندازەیەک کونترۆڵی هێزەکانی تێرۆریستی بەتایبەت ئەلقاعیدە ژمارەیەکی بەرچاو لە خەڵکی شارەزا و بەتوانا لە بوارە جۆراوجۆرەکان لە ئاوارەکانی ئەفغانی لە ئێران، حیزبوڵلا و عەرەبی عێراق و سووری نێردرانە نێو هێزەکانی ئەلقاعیدە بەتایبەت هێزەکانی داعش و هاندانی ئەو هێزە بۆ رووکردنە توندوتیژی و کوشتار و وێرانی زیاتر، بۆ ئەوەی سیمایەکی هەرچی دڕندەتر لەوان بە دنیا نیشان بدەن، ئەو دنیایەی کە لێبرا بوو بەشار ئەسەد لە دەسەڵات لابدا. دەرهێنانی جەرگی سەربازێکی کوژراوی سپای بەشار ئەسەد لەلایەن یەکێک لەو تیرۆریستانەی ئەلقاعیدە و خواردنی لە بەرانبەر دووربینی تەلەفزیۆنەکان کە لەوێ ئامادەبوون و بڵاوبوونەوەی ئەو هەواڵە لە تەلەفزیۆنەکان و راگەیەنەکانی دنیا، هەموو لایەکی حەپەساند و شوێنەوارێکی زۆر گرنگی لە بیروڕای جیهان بەتایبەت ئەو وڵاتانەی کە بڕیاری لادانی بەشار ئەسەد لە دەسەڵاتیان دابوو پێکهێنا کە یەک لەوان وڵاتی ئامریکا بوو، ئەوان بیریان لەوە کردەوە کە ئەگەر دوای بەشار ئەسەد ئەم وەحشییانە لە سووریە دەسەڵات بە چنگ بگرن چ کارەساتێک دەقەومێ؟ ئەوەش هاتنەدیی مەبەستی ئێران بوو لە خاوکردنەوەی بڕیاری لادانی ئەسەد لە دەسەڵات.

هەر بەپێی ئەم پیلانەی ئێران و بە مەبەستی بەهێزکردنی داعش لە ساڵی ١٣٩٢ی هەتاوی بەرانبەر بە ٢٠١٣ی زایینی، داعش بڕیاری هێرش بۆ سەر زیندانەکانی عێراق و ئازادکردنی زیندانیەکانیدا و بە پێی فەرمانێکی نهێنی دەسەڵاتی بەغدا هیچ بەرنگاربوونەوەیەک لەو هێرشانەدا رووی نەدا و دەرگای هەموو ئەو زیندانانە شکێندران و زیندانییەکان کە زۆربەیان شەڕکەرانی ئەلقاعیدە بوون، ئازادکران. تەنیا لە زیندانی ناوەندی بەغداد " ئەبوو غوڕەیب" لەنێوان ٥٠٠ بۆ ٦٠٠ کەس لە شەڕکەرانی بە ئەزموون و گرنگی ئەلقاعیدە لە زیندان ئازاد بوون و هەموویان چوونە ریزی داعش، ئەو زیندانییانە کەسانی پسپۆڕ و شارەزای زۆری لە بواری بۆمب دانانەوە، تەقینەوە و فەرماندەگەلی شەڕی چریکی و... تێدا بوو کە هەموویان چوونە نێو داعشەوە.

دەست بەسەرداگرتنی سەربازگەی گەورە و بەناوبانگی موسڵیش لەلایەن داعشەوە بە بێ هیچ بەرەنگارییەک بە بوونی ئەو هەموو فەرماندە و سەرباز و بەو هەموو چەک و تەقەمەنییەوە هەر ئەلقەیەک لە زنجیرەی ئەو پیلانە بوو کە داعشی کردە ئەو هێزەی کە بۆ ماوەی چەندین ساڵە لە بەرانبەر هێزی یەکگرتووی هاوپەیمانان‌دا خۆی راگرتووە.

ئەم پیلانەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە یارمەتیدان و بەهێزکردنی داعش دەسکەوتێکی گەورەی بۆ کۆماری ئیسلامی دەستەبەر کرد، ئەو دەسکەوتەش ئەوە بوو کە بەناوی شەڕ لەگەڵ داعش و بەرگری کردن لە حکوومەتی عێراق و سووریە لەبەرانبەر داعشدا، نەک هەر هێزێکی بەرچاوی خۆی لە سپای قودس لەو دوو وڵاتە جێگیر کرد، بەڵکوو نفووز و دەسەڵاتی خۆی لە هەموو جومگەکانی ئەو حکوومەتانەدا چەسپاند بە شێوەیەک کە لاوازی کردن ، سڕینەوەی ئەو دەسەڵاتە زۆر بە زەحمەتە و ماوەیەکی زۆر دەخایەنێ.

بۆیە ئێستا ڕێژیمی ئێران نیگەرانی لاوازکردن و لەناوبردنی داعش لە ناوچە بەهۆی هێزە هاوپەیمانەکانی ئەمریکایە، لەبەرانبەر ئەو یارمەتیدان و بەهێز کردنەی داعشدا، ئەوانیش قەدری ئەو خزمەت پێکردنە دەزانن و لە بەرانبەردا هیچ کات بە شێوەی بەرنامەداڕێژراو هێرشیان بۆ سەر ئێران و ئێرانییەکان نەکردووە و هەر دوولا پێوەندییەکی گەرم وگوڕ و نهێنی لە ئاستی سەرەوەیاندا پاراستووە، تا ئەو رادەیەی کە سەرەڕای ئەوەی لەباری ئیدئۆلۆژییەوە هەرکام ئەویتر بە دوژمنی خۆی دەزانێ، بەڵام ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هیچ کاتێک کۆسپی بۆ تەبلیغاتی سەلەفی جیهادییەکان پێک نەهێناوە کە لە مزگەوتەکانی کوردستانی ئێراندا تەبلیغ بۆ بەرنامە و بیروباوەڕی خۆیان دەکەن و تەنانەت گەنجەکانی کوردستان هان دەدەن کە بچن لە پاکستان و زاهیدان لە مەدرەسەکانی سەلەفیەکاندا فێری ئیدئولۆژی و بیروباوەڕی ئەوان بن، یان بیاننێرن بۆ ریزەکانی داعش لە وڵاتانی دراوسێ، تەنیا ئەوە نەبێ کە جاروبار بۆ بەلاڕێدابردنی بیروڕای جیهان و خەڵک، هێرشیان کردبێتە سەر هێندێک کۆڕ و کۆمەڵی ئەو سەلەفییانە لە کوردستانی رۆژهەڵات و چەند کەسێکیان بۆ ماوەیەک دەستگیر کردبێ و دوای ماوەیەکی کورت ئازاد کراون، کەسانێکیش لەو گرووپە کە دوای دەستبەسەر کردن زیندانی درێژخایەنیان بۆ براوەتەوە یان تەنانەت چەند کەسێکیان لێ ئیعدام کراوە، کەسانێک بوون بەو شێوە پێوەندییەی نێوان داعش و ئێران نارازی بوون و بەم هۆیەوە لە ژێر ڕێکخستنی داعش دەرچوون، ئێستاش ژمارەیەک لەو کەسانە لە زیندانەکانی ڕێژیم دەستبەسەر و تەنانەت هێندێکیشیان حوکمی ئێعدامیان بۆ دەرچووە.

پێوەندی نێوان کۆماری ئیسلامی و تاقمە سەلەفیە جهیادییەکان هەر لە سەرەتای پەرەگرتنی ئەم تاقمانەوە دەستی پێکردووە، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە پەرەپێدانی ئەو پێوەندییانە توانیویەتی لەلایەکەوە پیلانی دەستدرێژییەکانی لە ناوچە و دووبەرەکی سازکردن لە نێو هەر گرووپێک کە بە پێویستی زانیبێ، بەرێتە پێش، لەلایەکی دیکەوە لەم ڕێگایەوە کونترۆڵی ئەو تاقمانەی بەدەستەوە گرتووە و خۆی لە زەرەری هێرشی ئەوان پاراستووە. بۆ نیشاندانی وەفادارمانەوە بەو پێوەندییانەش هەرکات ئەو تاقمانە رووبەڕووی تەنگانە بوونەتەوە ڕێژیم بە هەموو شێوەیەک یارمەتی پێ کردوون و لە فەوتان رزگاری کردوون.

بۆ نموونە پاش هێرشەکەی بەهاری ٢٠٠٣ی زایینی بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی ئەنسارولئیسلام لە لایەن ئەمریکا و یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و رووخانی ئیمارەتەکەیان، بە شپرزەیی خۆیان گەیاندە کوردستانی ئێران، لەلایەن کۆماری ئیسلامیەوە پەنادران و بە پشتیوانی و یارمەتییەکانی ئێران دوای چەند مانگ خۆیان ڕێکخستەوە.

پێوەندی ئێران لەگەڵ ئەلقاعیدە و یارمەتییەکانی بەو ڕێکخراوە لە هەموو بوارێکدا بۆ هەموو لایەک ئاشکرایە، ئێران پەناگایەکی قایم و جێی متمانە بۆ ئەندامانی بنەماڵەی بن لادن بوو و هێندێک لە هەواڵەکان باس لەوە دەکەن کە بن لادەن بۆ خۆشی زۆرجار کە هێرشی بەهێزی لەسەر بووە هاتووەتە ئێران و لە لایەن ڕێژیمەوە جێگا و ڕێگای مانەوەی بۆ دابین کراوە.

بۆیە پێویستە دنیا لەو ڕاستییە بگا کە ئەگەر ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە پرۆپاگاندە کردن دەیهەوێ وا نیشان بدا کە لەلایەن داعشەوە لە مەترسی هێرش کردندایە و تەنانەت جار نە جارێک رادەگەیەنێ کەسانێکی سەر بە داعشی لە سنوورەکان دەستگیر کردووە و پرۆپاگاندەیان پێوە دەکا، زیاتر لە شانۆگەرییەک نییە. تەنانەت رووداوەکانی رۆژی ١٧ی جۆزەردانی ئەمساڵی تاران کە لەودا هێرش کرایە سەر مەجلیسی ڕێژیم و قەبری خومەینی، بۆ خۆی دەیان پرسیار و گومانی لەسەرە. بەڵام بە دوای ئەو بەرنامەیەدا سەدان کەس لە کوردەکانی ئێران لە تاران و شارەکانی دیکەی کوردستانی ئێران بە بیانووی پێوەندییان بە هێرشکەرەکانی تاران دەستگیر کران و خرانە زیندانەوە.

ئێستا ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە نیازە چالاکی سیاسی و چەکداری کورد بە دژی ڕێژیم، بەناوی کەسان و گرووپگەلی بەستراوە بە داعش بە دنیا بناسێنێ هەر بەو ناوەش سزای قورسیان بدا.

ئەمانە هەموویان نیشانەی پیلانێکی نوێی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامین بۆ سەرکوت و زەبروزەنگی زیاتر بۆ سەر نەتەوەی کورد و باقی نەتەوە بندەستەکان و، لەلایەکی دیکەشەوە وادەنوێنێ چوونکە شەڕ لەگەڵ داعش دەکا، لە مەترسی هێرشی ئەو تاقمەدایە، ئەوە لەحاڵێکدایە کە بە شاهیدی مێژووی ئەو چەند ساڵەی شەڕی داعش لە سووریە و ئەوانەی شاهیدی مەیدانەکانی شەڕ بوون، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لەو ماوەیەدا هیچ شەڕێکی لەو وڵاتە دژی داعش بەڕێوە نەبردووە و هیچ کەسێکی لە شەڕی دژی داعش نەکوژراوە، بەڵکوو سەرجەم کوژراو و برینداره‌کانی لە سووریە کە چەند هەزار کەسێکن، لە شەڕی دژی ئوپوزیسیۆنی سووریە کوژراون، کە ئەو شەڕەش بۆ خۆی لە قازانجی داعشدایە چوونکە داعشیش لە دژی ئۆپوزیسیۆنی سووریە لە شەڕدایە.

بە واتایەکی دیکە لە سووریە، کۆماری ئیسلامی و داعش لە یەک بەرەدا شەڕ دژی دژبەرانی ڕێژیمی ئەسەد دەکەن.

چاوخشاندنێک بەسەر کارنامەی نیزیک بە ٤٠ ساڵ شکستی ئابووری کۆماری ئیسلامیی ئێران

ن: موختار نەقشبەندی
و: سابیر فەتاحی

دەسەڵاتە ئیدئۆلۆژیکەکان دەستێوەردان لە تەواوی کاروباری نێوخۆیی وڵاتدا دەکەن و تەواوی کاروبارەکان لە سەر بنەمای روانگەکانی خۆیان بەرێوە دەبەن تاکوو وەک خۆیان دەڵێن دونیا بکەنە " مدینە فاضلە " تەنانەت، دەسەڵاتە ئیدئۆلۆژیکەکانی دینی وەک کۆماری ئیسلامی لەو بوارەدا زیاتر هەنگاوی هەڵێناوەتەوە، بە جۆرێک کە بەرنامەیان بۆ ژیانی دوای مردنی مرۆڤەکانیش داناوە! هەروەک خومەینی دەیگوت ئێمە هاتووین هەم ئەم دونیایە و هەمیش دونیاکەی دیکەتان ئاوەدان کەین! ئێستا بە چاوخشاندنێک بەسەر کارنامەی ئابووری رێژیم دەبینین کە تا چ رادەیەک ژیانی خەڵکیان ئاوەدان کردووە!

بەپێی ئاخاوتن و ئامارە فەرمییەکانی نیهاد و بەرپرسانی رێژیم، ئابووریی ئێران لە دۆخێکی زۆر خراپ دایە بە جۆرێک کە لە ئێستادا ئابووریی ئێران لەگەڵ مەترسی بنکۆڵ بوونی دووبارە یان گەشەی یەکجار زۆر کەم بەرەو روویە چونکە، زۆرترین گەشەی بەهەمهێنانی ناپووختی نێوخۆیی ئێران لە چەند ساڵی رابردوودا لەسەر هەناردەی نەوت بووە و لەگەڵ گەیشتنی ئێران بەو ئاستەی بۆی دیاری کراوە ئیدی ئیمکانی گەشەی هەناردەی نەوت زۆر کەمە هەروەها، لە ئەگەری لێکترازانی رێککەوتنامەی ناوکی یان پەسەند بوونی گەمارۆی نوێی ئابووری لە لایان ئامریکاوە ئابووری ئێران لەگەل قەیرانی زۆر بەرەوڕوو دەبێتەوە چونکە، لە تەنیشت گرانی و ئاریشە ئابوورییەکانی دیکە لە ساڵدا پێویستی بە هێنانە ئارای یەک میلیۆن هەلی کار هەیە تاکوو رێژەی بێکاران لەوە زیاتر نەبێت؛ لە حاڵێکدا ناوەندی ئاماری رێژیم لە سەر بنەمای ئەوەیکە هەر کەس لە حەوتوویەکدا کاتژمێرێک کار بکات وەک کەسێک کە کاری هەیە بە ئەژمار دێت رێژەی بێکارەکانی وڵاتی بە ٣ میلیۆن و ٢٠٠ هەزار کەس راگەیاندووە هەر لەم پێوەندییەشدا ناوەندی لێکۆڵینەوەی مەجلیسی رێژیم رێژەی بێکارانی بە ٧ میلیۆن کەس راگەیاندووە! هەڵبەت دۆخی ئەو کەسانەی کە کاریشیان هەیە زۆر خراپە بەجۆرێک کە ئەمساڵ لانی کەمی موچەی کرێکارێک ٩٣٠ هەزار تمەن راگەیەندراوە بەڵام، ناوەندی لێکۆڵینەوەکانی مەجلیس لە سەر بنەمای هەڵاوسانەکان لە ١٠ ساڵی رابردوو تێچووە هەنووکەییەکان هێڵی هەژاری لە ساڵی ٩٥ دا بە یەک میلیۆن و ٨٠٠ هەزار تمەن راگەیاندووە و تەنانەت هێندێک لە کارناسانی باڵەکانی رێژیم ئەم رێژەیەیان تاکوو نیزیک ٣ میلیۆن تمەن راگەیاندووە و ئەوەش قووڵایی هەژاری بۆ ئەو کەسانەی کە تەنانەت کاریان هەیە بە جوانی روون کردۆتەوە!(بە لانیکەمەوە ١٠ ساڵە کە دەوڵەت بە شێوەی فەرمی هێڵی هەژاری رانەگەیاندوە)، هەروەها لە حاڵێکدا کە بانکی جیهانی و بنکە ئابوورییەکانی دیکە لە هەمبەر مایەپووچ بوونی بانکەکان و بنکە ئابوورییەکانی رێژیم کە بەشی هەرە زۆریان بێ مۆڵەتن هۆشداریان داوە کە سەرمایەدارە بیانییەکان لەبەر مەترسی گەمارۆی ئامریکا یان هاتنە ئارای شەڕ لەگەڵ رێژیم، لە هێنانی دەسمایەی زیاتر بۆ ئێران خۆ دەبوێرن؛ لە حاڵێکدا ئابووریی ئێران بەتایبەت لە بواری پیشەی نەوت و گازی ئێران پێویستەکی یەکجار زۆری بە سەرمایەی دەرەکی هەیە! لە پاڵ تەواوی ئەم کێشە و گوشارانە، گەندەڵیش بۆتە قەیرانێک! بە جۆرێک کە ناوەندی بەرچاوروونی (شفافیت) نێونەتەوەیی لە پلەبەندی ساڵی ٢٠١٦ی خۆیدا و لە نێوان ١٧٦ وڵاتی جیهان پلەی ئێرانی لە رووی گەندەڵییەوە ١٣١ راگەیاندووە! بە پێی لێدوان و ئاماری خودی بەرپرسانی رێژیم شتیک لە نێوان لەسەدا ٢٠ تا ٣٠ باسە ئابوورییەکان، بەڵگەی بەرجەوەنی ٢٠ ساڵە کە لە ئێستادا نیوەی تەمەنی تێپەر کردووە، وەدی نەهاتووە و بە سەرنجدان بە ئامارە باوەڕ پێکراوە جیهانییەکان ئێران بە هیچ شێوەیەک ناتوانێت دوور و نیزیکی ئامانجە ئابوورییەکانی بەرجەوەنی ئابووری بێتەوە. بۆ بەرچاو روونی زیاتر باشتر وایە ئەنجامی ئابووری رێژیم لەگەڵ رکابەرەکانی پێش شۆڕشی ساڵی ٥٧ و ئێستا بەراورد بکەین.

بە گشتی دەسەڵاتە ئیدئۆلۆژیک و دیکتاتۆرەکان بۆ هەڵخەڵەتاندنی رای گشتی هەموو کات لە پڕوپاگەندەکانی خۆیاندا، کاتی ئێستایان لەگەڵ کاتی هاتنە سەر دەسەڵاتیان بەراورد دەکەن ئەوەش کارێکی زۆر هەڵە و هەڵخەڵەتێنەرە چونکە، تەواوەتی دونیا لە حاڵی گەشە کردندایە و بۆ لێکدانەوەی ئەنجامی ئابووری هەر وڵاتێک باشتر وایە کاتی بەردەست لەگەل رکابەرەکانی ئەم وڵاتە و ئابووریی جیهانی بەراورد بکرێت.

لە خشتەی سەرەوەڕا زۆر بە روونی دەردەکەوێت کە کۆماری ئیسلامی نەتەنیا نەیتوانیوە ببێتە هۆکاری بەرەو پێشچونی ئابووری ئەم وڵاتە بەڵکوو، بۆتە هۆکاری بەرەو پاشچوونی ئێران بەبەراورد لەگەڵ پێش شۆرشی ٥٧دا، لە خشتەی سەرەوەدا دەردەکەوێت کە تەنیا وڵاتی عەرەبستان توانیویەتی تۆزێک گەشە لەم بوارەدا بەدەست بێنێت و هۆکارەکەشی ئەوەیە کە پێشتر ئابووری ئەم وڵاتە بەشی زیاتر لەسەر پیشەی نەوت داڕێژرابوو بەڵام بەرە بەرە لەگەڵ چوونە سەری بەرهەمە پیشەیی و تەنانەت وەرزێڕییەکان توانیویەتی لە ئێستادا بەرهەمی ناپوختەی ناوخۆیی زیاتر لە ئێران بەرهەم بینێت! ئێران کانگا و هێزی کاری لاو و زۆر هەرزانی لەبەر دەست دایە و هەروەها وڵاتێکی بەرچاو لە روی گەشتیارییە و تەنیا هۆکاری دواکەوتوویی ئابووری ئەم وڵاتە لە کۆمەڵگای جیهانیدا هەرەس هێنانی گەڵاڵەکانی ئابووری رێژیم و گەندەڵی و نەبوونی بەرپرسایەتی کارامەیە، کۆریای باشور کە هیچکام لەم خاڵانەی وڵاتی ئێرانی نەبووە لە ئێستادا بەرهەمی ناپوختەی ناوخۆیی زیاتر لە سێ قاتی وڵاتی ئێرانە! وڵاتی چین لە ماوەی ٣٥ ساڵدا توانیویەتی ئابووری خۆی ٥٧ قات بەرز کاتەوە کە بۆتە هۆی سەرسوڕمانی هەموو جیهان لەم بارەوە، بەڵام ئەگەر رێژیمی ئێران لە ئێستادا بە رادەی وڵاتی تورکیە بەرەوپێشچوونی هەبایە لە ئێستادا بەرهەمهێنانی ناپوختەی ناوخۆیی دوو قاتی ئێستای دەبوو! ئەگەرچی ئێران ئیمکانات و دۆخی باشتر لە وڵاتی تورکیە و کۆرەی باشوری لە بەردەستدا بووە.

ئابوور لە ساڵی ١٩٨٠ تا ساڵی ٢٠١٥ چەند قات بووەتەوە	بەرهەمی ناپاقژی نیوخۆیی ساڵی ٢٠١٥ میلیارد دۆلار سەرچاوە: بانکی جیهانی	بەرهەمی ناپاقژی نیوخۆیی ساڵی ١٩٨٠ میلیارد دۆلار سەرچاوە: بانکی جیهانی	نێوی وڵات
٤/٥	٤٢٥	٩٤	ئێران
١٠/٥٤	٧٧٧	٦٨	تورکیە
١٩/٤٠	١٣٠٠	٦٧	کورەی باشوور
٣/٩٣	٦٤٦	١٦٤	عەرەبستان
٨/٦٠	٣٧٠	٤٣	ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی
١٤/٢٣	٢٩٩	٢١	ئیسرائیل
١٠/٥	٢٠٠٠	١٨٩	هێند
٥٧/٥	١١٠٠٠	١٩١	چین

تەنیا رێگەی کەڵک وەرگرتنی خەڵکی ئێران لە ئیمکاناتی سروشتیی، هێزی مرۆڤی وهزری وڵات، گۆڕانی دەسەڵاتە چونکە پێشمەرجی بنبڕ کردنی گەندەڵی ئازادی دەربڕینە، کە ئازادی دەربڕینیش یەکێک لە هێڵە سوورەکانی وڵاتە دیکتاتۆرەکان و یەک لەوان وڵاتی ئێرانە و بە بوونی کۆماری ئیسلامی لەم وڵاتە هیچ کات گەندەڵی لە نێو ناچێت، چونکە سەرچاوەی هەموو گەندەڵییەکان خودی بەرپرسانی رێژیم لەو وڵاتەن. بۆ سەرمایەدانانی بەربڵاوی دەرەکی پێویست بە ئەمنیەت و سەقامگیری سیاسی و پێوەندی دۆستانە و بە لانیکەمەوە دوور لە توندوتیژی و دوژمنایەتییە لەگەڵ وڵاتانی رۆژئاوایی کە بە بوونی کۆماری ئیسلامی پێوەندییەکی لەم چەشنە هیچ کات نایەتە ئاراوە!

بۆ گەشەی ئابووری پێویست بە ئاسایش و یەکسانی کۆمەڵایەتییە کە بە بوونی کۆماری ئیسلامی هیچ کات نەتەوەکان و ئایینە جیاوازەکانی نێو ئێران هەست بە بەرانبەری و ئازادی و ئاسایش ناکەن! ئەگەر مەترسی شەڕیش لەبەرچاو نەگرین و دۆخیش هەر بەم شێوەیە بەرەو پێش بچێت دیسانیش دۆخی ئابووری ئێران لە بەرەو دواکەوتن دایە بەڵام، لە ئەگەری رووخانی ئەم رێژیمە و دامەزراندنی وڵاتێکی دێموکراتیک دەتوانرێت بە کەڵک وەرگرتن لە هەموو ئیمکاناتەکان گەشەی خێرا لە بواری ئابووری لە ئێران بێتە ئاراوە. خومەینی حکومەتی ئێرانی بە دەسەڵاتی لێقەوماوانی جیهان ناو دەبرد بەڵام لە ئێستادا قەبری ناوبراو یەکێک لە گرانترین قەبرەکان لە ئاستی جیهانە کە رووبەرەکەی ٦٠٠ هەزار میتری چوار گۆشەیە! لە حاڵێکدا کەسێکی هەژار لەم وڵاتە تەنانەت یەک میتری چوار گۆشەی بۆ حەسانەوەی شەوانە لەبەردەستدا نییە و ناچارە بۆ ئەم مەبەستە لە گۆڕستانەکاندا بخەوێت! ئەگەر ئەوە ئاوەدان کردنەوەی دونیای خەڵکی ئێران بوو گەلۆ ئاوەدان کردنەوەی دونیاکەی دیکەی ئەم خەڵکە دەبێت چۆن بێت کە خومەینی وادەکەی داوە!

یاری کردن بە گیانی هاووڵاتییان

پێشوا ٢٤

ماوەیەکە هاووڵاتییانی کوردستان بەتایبەت لە چەند شاری وەک مەهاباد، بۆکان، ورمێ، سەردەشت و نەغەدە تووشی حاڵەتی نائاسایی و نەخۆشینی نامۆ دەبن کە تەنانەت پزیشکان و پسپۆڕانیش تێراماون؛ بۆ بەدواداچوونی ئەم ئاریشە نوێیە هەواڵنێرێکی "کوردستان" لیکۆڵینەوەیەکی مەیدانی ئەنجام داوە کە لێرەدا دەخرێتە بەر دیدی خوێنەرانی بەڕێزی "کوردستان".

نەخۆشکەوتنی چەند کەس کە نەخۆشخانە بە هۆی دەرمانی کشت و کاڵی ماوە بە سەر چوو هۆکاری نەخۆشکەوتنی ئەو چەند هاووڵاتییە کوردە دیار و نادیار و نامۆ بوون پزیشکانیش پێی سەرسام بوون.

دوای بەدواداچوونی هۆکاری ئەو نەخۆشکەوتنە پزیشکان ڕایانگەیاند کە جووتیاران کەڵکیان لە سەمی شیمیایی وەرگرتووە و ئەو دەرمانانە هیچ کوالێتییەکیان نەبووە و ماوە بەسەرچوو بوونە.

یەکێک لە بەرپرسانی "جهادی کشاورزی" ڕێژیم ڕایگەیاند کە هیچ ئازمایشگا یان فیلتەرێک نییە بۆ چاودێری و لێکۆڵینەوە لەو جۆرە دەرمانانەی کە لە شارەکانی مەهاباد و بۆکاندا لەلایەن جوتیاران بەکار دێت. ئەوەش کێشەیەکی زۆری بۆ جوتیارانی کەم داهات دروست کردووە.

ئەو هەواڵنێرە هەروەها باسی لەوە کرد، دانی ئەو دەرمانە ماوە بەسەر چووانە لە کاتێک دایە کە نرخی ئەو دەرمانانە لە بازاڕدا بەهۆی نەناردنی فۆرمولی پێشکەوتووی سازکردنی ئەو دەرمانانە لە لایەن ئازمایشگاکانی وڵاتانی ئورووپایی و وڵاتی ئامریکا بە ڕێژەیەکی بەرچاو چووەتە سەرێ.

هەواڵنێری "کوردستان" لە وتوویژ لەگەڵ موهەندیسێکی ناسراو لەو بوارەدا کە لە بنکەی "جهادی کشاورزی" گوندی "گ..." سەر بە شاری مەهاباد کار دەکات باسی لەوە کرد: "گەمارۆی ناردنی فۆرمولّ و ماددەی پێشکەوتووی بەرهەمی دەرمان کاریگەریی لە سەر ڕێژیمی ئێران داناوە و ڕێژیمیش بۆ شاردنەوەی ئەو کەموکورییە دەستی کردووە بە سازکردنی بێ مۆڵەت و ناتەندروست و ناتەنکنیکی ئەو جۆرە ماددە شیمیایانە و هەروەها لەبەر بەرزبوونەوەی نرخی ئەو دەرمانانە لەنێو بازاڕ لە وڵاتی تورکیەوە لە لایەن سوپای پاسدارانەوە بە شێوەیەکی قاچاغ و ناڕون هاوردە دەکرێ و تەزریقی بازاڕی بێ فیلتێر و بێ لێکۆڵینەوە دەکرێ.

هەروەها سەرۆکی نەخۆشخانە شاری مەهاباد ڕایگەیاندووە: "ئێمە لە سەر ئەو بابەتە چەندین جار هۆشداریی توندمان داوەتە نهادە پەیوەندیدارکان، بەڵام نەتەنیا وەڵامێکان نەبووە بەڵکو هەڕەشەشمان لێکراوە کە ئەو بابەتە زۆر کێش نەدەین".

هەروەها ئەو کەسانەی کە تووشی ئەو نەخۆشییە نادیارانە دەبنەوە لە نەخۆشخانەکان بیمەی دەرمانیی ئەوان قبوڵ ناکرێت و ناچارن بۆخۆیان هەوڵ بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشییەکەیان بدەن کە لە زۆربەی حالەتەکاندا توانای دانی تیچووی نەخۆشخانەیان نییە.

زۆربەی حاڵەتی نەخۆشی شێرپەنجە لە لایەن پزیشکانەوە کە لەم دواییانەدا زیادی کردووە بۆ ئەو بابەتە گەڕێندراوەتەوە.

ئەو کێشەیە تەنانەت گەیشتووەتە مەجلیسی ئێرانیش و لەوێش هەلّای لێکەوتۆتەوە کە گوایە لایەن موهەندیس"مەحموود زادە" نوێنەری ڕێژیم خەڵکی شاری مەهاباد نارەزایەتیی لە سەر کراوە بەڵام مۆڵەتی قسە کردن بە ناوبراو نەدراوە.

هەواڵنێرەکەمان دەڵێ: "بەپێی لێکۆڵینەوەکانی من کە لەگەڵ چەند مامۆستای بواری کشت وکاڵ لە زانکۆی مەهاباد قسەم کردووە ئەم حاڵەتانە دەرخەری ئەوەن کە ئەو پرسە لەلایەن ڕێژیمەوە بە شێوەیەکی سیستماتیك و نا ئینسانیانە بەڕێوە دەچێ و بەداخەوە هیچ کەس توانای ڕێگرتن یان گۆڕینی ئەو دۆخەی نییە".

ئەندازیارێکی کشت وکاڵ لە وەڵامی ئەو پرسیارەدا کە "ئایا کێشەی ئەو ژەهرانە و ئەو نەخۆشیانە دەگەڕێتەوە سەر کێ و بە خەتای کێ دەزانی و کێ بە کەمتر خەم دەزانی؟" گوتی کە: یەکەم کەس کە دەبێ لێپرسینەوەی لەگەڵ بکرێت حکوومەت و لەسەرووی هەموان وەزیری کشت و کاڵ و دواتریش پیلان داریژانی کشتوکاڵی و ڕاوێژکەرانی دەوروبەریەتی کە هیچ پیلان و بەرنامەیەکیان نییە کە بیدەن بە ئێمەی فەرمانبەر کە ئێمەش هەستین بە جێبەجێ کردنی ئەرکەکانمان و بە شێوەیەکی نازانستی و نا بەرپرسانە کەسانی نەشیاو لەسەر پۆستی هەستیار و تەکنیکی دادێنن.

دواتر بە گشتی فەرمانبەرانی ڕێژیمی بە کەمتەرخەم دانا و گوتی کە ئەوانیش ماوەیەکی زۆرە کە هەست بە بەرپرسایەتی ناکەن و کەمتەرخەمن لە بەجێ گەیاندنی ئەرکەکانیان.

جگە لەمەش جوتیارانیش زۆر ناشارەزا و ناتەندروست و بەبێ ڕاوێژکردن بە ئێمە هەڵدەستن بەکڕین و سەمپاشیی کردنی نائوسولی کە یەکەم نازانن چ جۆرە دەرمانێک بە چ کوالێتییەک و لە کێ و چەندە بکڕن هەروها کە سەممەکان بەکاردەهێنن بە شێوازێکی ناتەندروست و بە لەبەر چاو نەگرتنی سلامەتی خۆیان لە سەمپاشیەکە نزیك دەبنەوە بەبێ ئەوەی کە کەرستەی تایبەت بەکاربێنن.

ئەم ڕێنماییانەی کە بۆ ئێمە هاتووە دەبێ بە دانانی خولی فێرکاری کە ئەویش هێشتا بودجەی بۆ دابین نەکراوە دژوارە ئەوەش لە کاتێک دایە کە سێ ساڵ دەبێ ئەو بڕیارە لەسەرووی خۆمانەوە هاتووە.

بەداخەوە دوژمنێکی یەکجار زۆر بەهێز و پوشتە بە چەکی نامۆ و نادیار و پێشکەوتوو هاتۆتە سەر سفرەی ماڵەکانمان تەنانەت تا نەمانکوژێ بە خۆشمان نازانین کە پرسەکە زۆر زۆر گرینگە و گەیشتووەتە حاڵەتی هۆشدارەوە، بەڵام بەردەوام داوای پەردەپۆش کردنیان لێ دەکرێ.

پاشان دەڵێ: هەندێک لە بازرگانان کە بە ڕونی ئاماژەی بەوەدا بە پەیوەندی و پێدانی سپای پاسداران لە هەندێک لە وڵاتانی دراوسێوە تەنیا بە مەبەستی سوودی شەخسی بەبێ ڕەچاوکردنی کوالێتی و ڕێنمایی و...هتد هەستاون بە هاوردەکردنی دەرمان بەبێ لێکۆڵینەوە.

هەروها دوکتورێکی پسپۆڕی بواری تەندروستی "سییەکان و هەناسەکێشان" لە وتوویژ لەگەڵ هەواڵنێری "کوردستان" ڕایگەیاند: "یەکەم کەس کە توشی نەخۆشی دەبن جوتیارانن کە ڕاستەوخۆ ئەو ژەهرانە بەکاردەهێنن. دواتر گوتی تا ئێستا تەنیا لە مەهاباد و تەنیا لە مەتەبی شەخسی ئەو لە سەرەتای ئەمساڵەوە ١٠ نەفەر لە سەر پرسی توند بوونی سییەکان و پشوو سواربوون و ژەهراویبوون بە سەم پەیوەندیان پێوە کردووم و ئەوە جگە لەو کەسانەی کە دێن بۆ نەخۆشخانەی گشتی و ئەو کەسانەی کە دەڕۆنە لای دوکتورێکی دیکە کە ئەویش پسپۆڕی بواری هەناسەیە.

ئەو دوکتورە هەروەها باسی لەوە کردووە، لەو١٠ کەسە دۆخی جەستەیی دوو کەسیان زۆر خراپ بووە کە یەکێکیان لەبەر نەبونی پێداویستی و ئیمکاناتی پێویست و پێشکەوتوو بۆ نەخۆشخانەی تاران ڕەوانەمان کردووە و ئەوەی دیکەش لە نەخۆشخانەی "آذربایجان"ی شاری ورمێ خەوێندراوە.

هەر لەم بارەیەوە دوکتورێکی پسپۆڕی پێست و جوانکاری لەم وتوویژەدا باسی لەوە کردووە: "بەداخەوە ئێوە یەکەم کەسن کە بەدواداچوونی ئەم کێشەیە دەکەن یان لانیکەم لێم دەپرسێت. ناوبراو هەروەها گوتی حاڵەتەکان هێڵی سووریان تێپەڕاندووە بە ڕادەیەک کە لەو دوو سێ ساڵەی ڕابردوودا زۆربەی نەخۆشەکانم هەر لە سەر ئەو بابەتە هاتوونەتە لای من کە پێوەندییان بە سەممەوە هەبووە کە بەداخەوە زانراوە کە چەندین حاڵەت تووشی سەرەتانی جۆری پێست بوون و چەند حاڵەتیشمان هەبووە کە بۆمان ڕوون نەبووە چییە و دوای نموونە ناردن بۆ چەند زانکۆیەکی شارەزا و بۆ نەخۆشخانەیەک لە وڵاتی ئۆردۆن زانراوە کە جۆرێک لە "قارچی" ژێر پێستیی نامۆ" و تازە لە پەیوەندی ئەو ماددە شیمیاییانە لەگەڵ پێستدا ساز دەبێ کە یەکەمجار زۆر مەترسیدارە بەڵام ناگوازرێتەوە.

هەروەها بۆ زانیاریی زیاتر لەو کێشەیە لە زانکۆی مەهاباد مامۆستایەکی بەشی کۆلێژی کشت و کاڵ کە لە وڵاتی هۆلەند بڕوانامەی دوکتورای وەرگرتووە لە وتوویژ لەگەڵ هەواڵنیری "کوردستان" ڕایگەیاند: "بەداخەوە دوژمنێکی یەکجار زۆر بەهێز و پوشتە بە چەکی نامۆ و نادیار و پێشکەوتوو هاتۆتە سەر سفرەی ماڵەکانمان تەنانەت تا نەمانکوژێ بە خۆشمان نازانین کە پرسەکە زۆر زۆر گرینگە و گەیشتووەتە حاڵەتی هۆشدارەوە، بەڵام بەردەوام داوای پە ردەپۆش کردنیان لێ دەکرێ.

ئەو دوکتورە هەروەها گوتی: "ئەو ژەهرانە تەنیا کاریگەری لە سەر پێست دانانێن بەڵکو دەڕۆن لە زەنجیرەی خواردنەکانەوە و بۆ ساڵانێکی زۆر لە دانەوێڵەکانی کشت و کاڵدا دەمێننەوە و هەموو جارێ بە پەیدابوونی دەرمان ئەوان شێوازی خۆیان دەگۆڕن ڕێك وەك یەك دانە ڤایرۆس و دواتریش گوتی دەڕۆن لە کۆدی "دی ان ای" و ژێن و تەواوی دانەوێڵەکانی وەك گەنم و جۆ کە بۆ هەتا هەتایە ئەو ماددە کیمیاییە لە نێو خۆیاندا هەڵ دەگرن و دەیگوازنەوە بە نەسڵەکانی داهاتوو.

دواتر گوتی وادیارە ئەو پرسە تەنیا لە ناوچەی مەهاباد و ورمێ و بۆکاندا زۆر باو و دیارە چونکە ناوچەیەکی کشت و کاڵیە و جوتیاران لەو ناوچانەدا بە خەیاڵی خۆیان زۆر پێشکەوتوون کە سەم بەکار دەهێنن وادیارە هەندێکیش بە ئەنقەست و بە "سوء نیت"ەوە خەریکن پەرە بەو کارە دەدەن و بەکردەوە بوونەتە هۆی زیاتربوونی ئەو کێشە کە بە دڵنیاییەوە مەبەستی سپای پاسداران بوو.

هەر لە درێژەی قسەکانیدا گوتی بە هەموو شێوەیەك هەوڵمان داوە جوتیاران و خەڵکی نێو شار ئاگادار بکەینەوە بەڵام لەبەرئەوەی جوتیاران بە مەبەستی سوودی زیاتر و زیادبوونی بەر و بومی خۆیان هەر بە کاری دەهێنن و لەو نێوەشدا کەسانی تریش هەڵدەستن بە بازرگانی کردنی نایاسایی.

هەروەها مامۆستایەکی دیکەی زانکۆ لەم بارەیەوە باسی لەوە کرد: " تەنیا جوتیاران زەرەرمەند نین بەڵکوو زەرەرمەندی ڕاستەقینە بەکارهێنەرانی بەروبومی پیس بوو بەو سەممانەن کە ئەوان قوربانی سەرەکین و گوتیشی کە یەکەمجار زۆر مەترسیدارە کاتێک کە دەچنە نێو زەنجیرەی خۆراکییەوە؛ تەنانەت باسی لە تێکەڵ بوون لە نێو ئاوی ماسی کرد و گوتی کە هۆکاری سەرەکی زیادبوونی شێرپەنجەیە لە ناوچەی ئێمەدا کە ٨٠٪ی دەگەڕێتەوە سەر سەمپاشی کردنەکان.

لە درێژەی ئەو لێکۆڵینەوەدا مامۆستایەکی بەشی یاسا کە پێشتر ڕاوێژکاری وەزیری دەرەوەی ئێران بووە ڕایگەیاند: "لە کاتی ڕێژیمی پەهلەویدا هەر جۆرە هاوردەکردن و بەکارهێنانی سەم بە بێ تەئیدیەی وەزارەتی تەندروستی ئێران و فەرانسە قەدەغەکراو بوو و تەنانەت بازرگانان بە توندی سزای زیندان و تەنانەت حوکمی کوشتنیشیان هەبووە. بەڵام بەداخەوە هۆکاری زۆر بوونی ئەو بابەتە یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی یاسایەک بۆ ڕێگری کردن لە و جۆرە کارانە و دووهەم دەگەڕێتەوە سەر ئەوەی کە سیستماتیك پلانیان بۆ ناوچەی موکریان هەیە و بە هەموو جۆرێک خەریکە دەمانسڕنەوە و ئەو بابەتەی کە باسی دەکەی لە چاو پیلانەکانی دیکەیان هەر هیچ نییە؛ ئەو کارخانەیەش سەر بە سپایە و بەپێی بەدوا داچوونی من زیاتر لە٦٠٪ی سەمی ئێران ئەوان سازی دەکەن و هیچ ئازمایشگایهک یان هیچ ڕێککەوتنێکیان لەگەڵ وەزارەتی بێهداشت یان زانکۆیەکی دیاردا نییە و سەربەخۆ تەنانەت بە مۆڵەتی فەرمی کار دەکەن.

بەپێی زانیارییەکان سەممی ناسراو بە "تو فوردی" مەترسیدارترین و پڕ کاربۆردترین دەرمان لای جوتیارانە.

زاڵبوونی حکوومەتی تێرۆر لە کوردستان و تەبارناسینی مێژووی ئەم دیاردەیە

ن: شەهرام میرزایی
و: سەتار ئیبراهیمی

ئەگەر تێرۆر وەکوو کردەوە یان کۆمەڵە کردەوەگەلێکی توندوتیژ لە پێناوی گەیشتن بە ئامانجی سیاسی پێناسە بکەین، کە لە حاڵەتی گشتی خۆیدا دەبێتە هۆی بڵاوبوونەوەی ترس و دڵەڕاوکێ لە نێو خەڵکدا، دەتوانین تێرۆریزم لە ژێر ناوی "ڕێژیمی توقاندن" پێناسە بکەین، لەو پەیوەندییەدا بە دژواری دەتوانین لە مێژووی جیهاندا نموونەیەک وەکوو کوردەکان پەیدا بکەین کە لە تەواوی بڕگە و قۆناغەکانی مێژوویی خۆیدا شایەتی زاڵبوونی "ڕێژیمی تێرۆر" لە وڵاتی خۆیان بوون.

ئەگەر دەورانی دەسەڵاتداریەتی "ژاکوبن"ەکان لە وڵاتی فەرانسە و قوربانیدانی زیاتر لە ٤٠ هەزار کەس لە خەڵکی ئەو وڵاتە بە "سەردەمی تۆقاندن" یان تیرۆر بناوبانگ بووە یان زاڵبوونی "خمرهای سرخ" لە سەر وڵاتی کامبوج و کوشتنی ١ میلیۆن و ٧٠٠ هەزار کامبوجی بە دەستی کاربەدەستانی ئەو وڵاتە لە ماوەی چوار ساڵ دەسەڵاتداریەتیاندا، هێمایەک لە زاڵبوونی "نیزامی توقاندن" لە سەر قارەی ئاسیا ناو دەبەن، بۆ ئێمەی کوردە تێرۆر و تێرۆریسم ڕاستییەیەکی تاڵە کە هێرشکەران و داگیرکەرانی وڵاتمان دژی نەتەوەکەمان بە کاریان هێناوە. ئەگەر لەو وڵاتانە تیرۆر و دەسەڵاتی "ڕێژیمی تۆقاندن" تەنیا بۆ چەندین ساڵ یان چەندین دەیە بووە، مێژووی دەسەڵاتداران لە دژی ئێمە لە ڕاستیدا سەربووردەی دەسەڵاتی تەواوی تێرۆر و حاکمیەتی "ڕێژیمی توقاندن" لە سەر شوێن بهشوێنی خاکەکەمان و هەوڵی دەسەڵاتدارن بۆ لە ناوبردنی بونیادی ژیان لە کوردستان بووە. ئێمەی کورد بە هۆی ئەوەی کە لەم سەردەمەدا دەولەتی خوەمانمان نەبووە یان لە هەر چەنشنە پشتیوانی نێونەتەوەیی ڕوون و لێبڕاوە بێبەش بووین، هیچ کات نەماتوانییووە ئەوەی کە بە سەری ئێمە وباب و باپیرانمان هاتووە لە چوارچێوەی حقووقی و زانستی پێناسە و تۆمار بکەین.

بێ گومان لە هیچ شوێنێکی ئەم جیهانەدا ناتوانین نموونەیەک وەکوو کوردستان پەیدا بکەین کە پڕاوپڕ لە نموونەی بەربڵاوو جۆراوجۆر لە شیوازەکانی تیرۆر و دەسەڵاتی بەردەوام و درێژماوەی ڕێژیمی تیرۆر لە وڵاتێکدا بێت. هەر لە کەتیبەی "ئاشوور بانیپاڵ" لە ناوچەی سەرپێلی زەهاو و کەتیبەی "تەنگی وەر" سەر بە شاری کامیارانەوە بگرە هەتا دەگاتە کەتیبەی "بێستوون" کە هەموویان بە شیوەی نەقش و نووسراوە باس لە کوشتاری کوردەکان بە دەستی داگیرکاران و کاولکارانی ئەم سەرزەوییە و تۆمار کردنی ئەو کارەساتانە بە ئامانجی بڵاوکردنەوەی ترس و تۆقاندن و وانەپێدان بە نەوەکانی داهاتووی ئەم سەرزەوییە بووە، دەکەن. کاتێک داریوشی یەکەم لە کەتێبەی بێستوون باس لە"مثلە" کردنی گئومادە دەکات و دەڵیت:"من گوێ و لوتی ناوبراوم بڕیەوە و چاوەکانیم هەڵکۆڵی، پیستیم لە جەستەی جیا کردەوە و کام تێ کرد بۆ ئەوەی کە ببێتە وانەیەک بۆ نەوەکانی داهاتووە" مەگەر ئەم شەرحە نموونەیەکی ڕوون لە تۆمار کردنی "ترور" نیە؟؟!!

لەو ڕووەوە کە مێژوو هەموو کات لە لایەن "فاتحان"ەوە نووسراوتەوە، هیچ کەس باسی لە چاڵ کردنی ١٢ هەزار مەزدەکی بە دەست ئەنەوەشیروانی بە ناو دادپەروەر و زەردەشتییەکان نەکردووە، هەتا کەسێک لە بیری دەرچوون لە بازنەی دەسەڵاتی دەسەڵاتدارن و هەروەها ترور و تروریستەکان نەبێت. ئەگەر جیهان لە بەرانبەر دەسەڵاتی مێژوویی"ڕێژیمی ترس و تۆقاندن" زاڵ لە سەر کوردستان بێدەنگیان هەڵبژاردووە، ئێمە بێدەنگیمان هەڵنەبژاردوو و هەڵنابژێرین، بەردەوام دژی ئەو نیزامە درۆیینە ڕاپەڕینمان کردووە و لە قوڵایی تاریکایی مێژوودا، دەسەڵاتی حاکمەکانمان بردووتە ژێر پرسیار و بە چالشمان کێشاوە، کە وابوو نابێ پێمان سەیر بێ کە ئێمەی کورد بۆ چی کۆنترین و گەورەترین قوربانی تیرۆر و تیرۆریسمین لە جیهاندا.

لە ڕاستیدا نە تەنیا شارستانیەتی بوونی مرۆڤ نەبووەتە هۆکارێک بۆ ئاکارتر بوونی بەڵکوو لەگەڵ ئەو پێشکەوتنە کە ڕووی داوە، چەکەکانی تیرۆر و زاڵبوونی دەسەڵاتی تۆقاندن کاراترو پێشکەوتووتر بووە. ئەگەر مێژوونووسان تیرۆری ناسردینشا بە دەستی "میرزا ڕەزای کرمانی" وەکوو دەستپێکی تیرۆرلە سەدەرمی مۆدێرنیان ناوبردووە، ئەمە تەنیا بۆ سەرپۆش دان و فریوکاری بووە هەتا ڕاستییەکان لە ناو درۆیی فاشیستەکان و لەناوبەرانی مرۆڤایەتی ون بکەن، لە ڕاستیدا سەرەتایی قۆناغێکی نوێ لە "تیرۆری حکوومەتی" بورددومانی بەربڵاوی "خورم ئاوا" لە ساڵی ١٣٠٣ لە لایەن هێزە هەواییەکانی ئێران و کوشتاری دەیان هەزار هاووڵاتیی لەو خەڵکە تەنیا لە پێناوی بڵاوکردنەوەی تۆقاندن و دروست کردنی ترس لە نێو خەباتکارانی لور و ناچار بە خۆ تەسلیم کردنەوەیان بووە،بۆیە دەبێ ئەم قۆناغە مێژوویە وەکوو دەستپێکێک بۆ تیرۆریسمی مۆدێرن و حکوومەتی ئێران بە ئەژمار بیت، هەتا لەو ڕێگەیەوە بتوانین کەمێک لە چەواشەکاریەکان مێژوو بسرینەوە و لە زولم بە نیسبەت خەڵکی زاگرۆس باس بکەین و هەنگاوێک لە راستای پێداچوونەوە بە مێژووی ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەڵبگرین.

لە سێدارەدانی قازی محەممەد -١٣٢٦-وتیرۆری ڕیبەرانی حیزبی دێموکرات لە ساڵەکانی ٤٦و٤٧ هەتاوی نیشانەی بەردەوامی ژیانی ڕێژیمی "ترس و تۆقاندن" و بەربڵاوبوونی دەسەڵاتی تیرۆر لە کوردستان بووە.

بە هاتنە سەر کاری ڕێژیمی خومەینی دەورانی حاکمیەتی تیرۆر لە کوردستان چووەتە فازێکی نوێدا. چالاکانی سیاسی وخەباتکارانی کوردستان بە نیسبەت نیەتی ڕێژیمی نوێ بە گومان بوون و تەنیا بەو مەرجە چەکیان دادەنیا کە مافی خۆدموختاری بۆ کوردستان و پاراستنی ئەمنیەتی شارەکان بە دەست هێزەکانی پێشمەرگەوە بێت. ڕاستیەک کە تەنیا دوای تێپەربوونی چەن مانگ ئاشکرا بوو و ڕێژیمی خومەینی هێرشی کردە سەر شارەکانی کوردستان بە تایبەت شاری سنە و دەستیان بە کوشتاری بە کۆمەڵی کوردەکان کرد. لە نەورۆزی ساڵی ٥٨ بەدواوە کوردەکان و بزووتنەوەی میللی_دیموکراتیک کوردستان یەکەمین و تەنیا هێزی پێشڕەو، سکولار و دژبەری ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بوون کە بە تێکەڵکردنی خەباتی سیاسی، مەدەنی و پارتیزانی لەبەربەرەکانێ لەگەڵ دەسەڵاتی زاڵ و هێژمونی ڕێژیمی تیرۆر لە ئێران و کوردستاندا بوونیان هەبوو، کە ئەمەش هەر وەکوو نرخی خۆی هەبووە. حکوومەتی ئێران بەپێی سیاسەتی بەردەوام داگیرکاری خۆی هەوڵی داوە کە بە سیاسەتی پەرەپێدان بە ترس و تۆقاندن لە ڕێگای ئێعدامە بە کۆمەڵەکان و گولەباران کردنی خەڵکی بێ تاوان پێش بە بڵاوبوونەوەی بزووتنەوەی ئازادیخوازی کوردستان و پەیوەست بوون خەڵکی بەو بزووتنەوەیە بگرێت. ناردنی خەڵخاڵی بۆ شارەکانی کوردستان و ئێعدامی بەبێ دادگایی کردن لە لایەن ناوبراوەوە لە درێژەی ئەو سیاسەت و هەوڵانەی ڕێژیمەوە بە ئەژمار دێت. ئەم ساڵانە لە کوردستان وەبیرهێنەرەوەی حکوومەتی "خمرهای سرخ" لە وڵاتی کامبوجە، کە بووە بە هۆی مردنی هەزارن مرۆڤی بێ تاوان بەدەست جەلادەکانی ڕێژیمی ئیسلامی ئێران، ئێعدام لە فرۆکەخانەی شاری سنە کە وێنەکانی بڵاوبووە هەروەها لە سێدارەدانی چالاکانی سیاسی کورد لە شارەکانی کرماشان و ئیلام وەک دوکتور "شەهسوار شەفیعی" نمونەیەکن لە هەوڵەکانی ئەو ڕێژیمە بۆ سەقامگیر کردنی "ڕێژیمی ترس و توقاندن".

بەڵام ڕێژیمی خومینی بۆ بڵاوکردنەوەی ترسی زیاتر دەستی داوەتە کارگەکێک وەک داخرانی ڕێگاکان و پێشگیری لە گواستنەوەی ماددەی خۆراکی پێویست بۆ شارەکانی کوردستان، ئاگرتێبەردانی گوندەکانی کوردستان، بوردوومان کردنی شارەکانی، ڕاکێشانی جەنازەی بێ گیانی خەباتکارانی کورد لە سەر شەقامەکان و ناچار کردنی خەڵک بۆ چاولێکردنی ئەو ڕووداوانە، وەێشک کردنی باغەکان و زەوویە کشتوکالییەکان، بە برامتە گرتنی بنەماڵەی پێشمەرگەکان و چالاکانی سیاسی کورد و ئازاد کردنیان لە هەمبەر خۆتەسلیم کردنەوە پێشمەرگەکان، "مثلە" کردنی ئێعدام کراوەکان یان ئەو پێشمەرگانەی کە لە شەڕدا شەهید بوونە و تەرمیان کەوتووەتە دەست سپای پاسداران، دەستدرێژی کردن بۆ سەر زیندانیان و... کە هەمووی ئەم کردەوانە تەنیا لە ڕاستای جێگرکردنی حکوومەتی ترس و تۆقاندن بووە. بەڵام لەگەڵ هەموو ئەم ڕووداوانە و تێکەڵچوونی کوردەکان لە ڕوبەڕوبوونەوەیەکی نابەرانبەر و نادادپەروەرانە، بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلی کورد بە ڕێبەرایەتی ڕێبەرانێکی وەک قاسملوو و شەرەفکەندی و قارەمانانێک وەک خەلیل خەلەبان و سەرگورد عەلیار ئەو خەباتە چووتە پێشەوە. بەڵام بەو شێوەیە کە مێژووی بەربەرەکانێی هەزاران ساڵەی ئەم نەتەوەیە بە باشی نیشانی داوە دوژمن بۆ بە چۆک داهێنانی بەربەرەکانێ نەتەوەکەمان لە پیلان و پیلانگێری دا بووە و هەیە، تیرۆری دوکتور قاسملوو لە ٢٢ پووشپەڕ و تیرۆری دوکتور شەرەفکەندی لە ٢٦ی خەرمانان ساڵی ٧١ی هەتاوی، لە هەوڵەکانی دیکەی ئەو ڕێژیمە بووە لە ڕاستای بەڕێوەبردنی گەڵاڵەی لە نێو بردنی ڕێبەرانی بزۆتنەوەی کوردستان، سەرەڕای هەموو ئەوانە کۆماری ئیسلامی بەوە قەناعەتی نەکردووە و بە تیرۆر کردنی زیاتر لە ٣٠٠ کادر و پێشمەرگە لە خاکی هەرێمی کوردستان لە ساڵەکانی دەیەی ٧٠ی هەتاوی، کەش و هەوایەکی ژەهراوی لە ترس و تۆقاندنی لەو ناوچەیە دروست کردبووە هەتا لەو ڕێگایەوە بتوانێ هێزی پووشاڵی خۆی بە خەڵک نیشان بدات و ببێتە هۆی دروست کردنی بێ هێوای لە نێو خەڵکدا.

سەدەی ٢٠ کە بۆ ئێمەی کورد لە لایەک وەبیرهێنەرەوەی ڕاپەڕینە جۆراوجۆرەکانی دژە ئستعمار و دژە داگیرکەرەکانی وڵاتمان بووە و لە لایەکی دیکەوە لێوانلێو بووە لە گۆڕانکاری ژئۆپۆلتیکی لە سەرانسەری جیهاندا و سەربەخۆیی زۆربەی نەتەوەکانی ژێر ژێرچەپۆکەی جیهان، شتێک بێجگە لە دووپات بوونەوەی مێژووی دیلیەتی نەتەوەکەمان نەبووە. سەدەیەک کە بە هەموو گیانبازی و لە خۆبووردی خەباتکاران، شۆڕشگێران و پێشمەرگەکانی کورد نەبووەتە خاڵێکی کۆتایی لە سەر مێژووی داگیرکاری نەتەوەکەمان. بەم حاڵەیشدا کاتێک هەنگاومان ناوە نێو سەدەی ٢١ کە زیاتر لە جاران لە ڕاستی و حەقانیەتی خەباتەکەمان و بزووتنمەوەکەمان باوەڕمان هەیە و شلگێرانەتر بۆ بەردەوامی ئەو خەباتە پێداگیری دەکەین، هەتا ڕۆژێک ئێمەش سروودی خۆمان بخوێنینەوە.

ڕۆژئاوای کوردستان

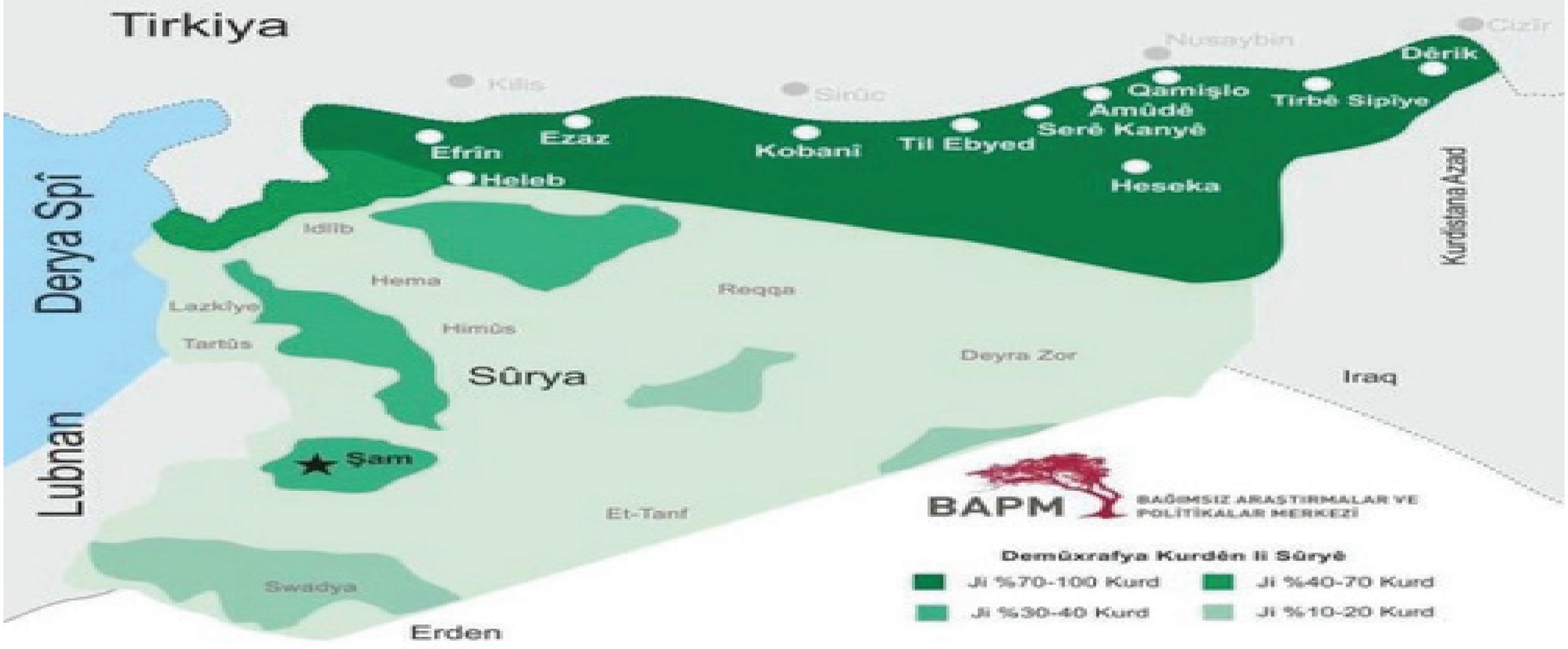

جەمیل ئەحمەدی

دوای دابەشبوونی کوردستان لە نێوان هەردوو ئیمپراتۆری سەفەوی و عوسمانی، نزیک بە سێ لە سەر چواری کوردستان کەوتە ژێر دەسەڵاتی عوسمانییەکان، بەڵام دوای شەڕی جیهانی یەکەم و هەڵوەشاندنەوەی ئیمپراتۆری عوسمانییەکان جارێکی تر ئەو بەشەی کوردستان کە لە ژێر دەسەڵاتی عوسمانییەکاندا بوو، کرا بە سێ بەشەوە کە بچووکترین بەشی ئەو سێ پارچەیەی کوردستان ڕۆژئاوای کوردستانە. ڕۆژئاوا نەک هەر بچووکترین بەشی هەر چوار بەشی کوردستانە لە بواری جوغرافیایی و حەشیمەتەوە، بەڵکوو خودی ڕۆژئاواش دابەش بووە بە سەر دوو پارچەوە، هەر بۆیە کێشەی ڕۆژئاوای کوردستان زیاترە لە پارچەکانی تر. بەڵام ئەمڕۆ هیوایەک لە نێو کورددا دروست بووە کە ئەو بەشەی کوردستان بە بەشێک لە ماف و ئازادییەکانی بگا (وەک باشووری کوردستان) و چیدیکە لە لایەن داگیرکەرانەوە نەچەوسێندرێتەوە؛ بێگومان ئەمەش بە هەوڵ و ماندووبوون و یەکگرتوویی کوردانی ئەو بەشەی کوردستان و گرتنەبەری ڕێگا عەقڵانی و لۆژیکییەکان دەبێت، ئەگینا ڕەنگە زۆر شت لە دەست بدەن کە هەلیان بۆ ڕەخساوە بە دەستی بهێنن.

"نەهامەتییەکان"

ئەو نەهامەتییانەی لە ١٠٠ ساڵی ڕابردوودا بە سەر خەڵکی ڕۆژئاوای کوردستاندا هاتووە، بێگومان زیاتر نەبێت لە هی بەشەکانی تری کوردستان کەمتر نییە و باشترین بەڵگەش بۆ سەلماندنی ئەوەیە کە هەتا مافی وەرگرتنی ناسنامە (شناسنامە) یا بەڵگەی سووری بوونیان نەبووە و زیاتر وەک ئاوارە سەیریان کردون، ئەویش ئاوارە لە وڵاتێکی فاشیست و دژە مرۆڤی وەک سوریەدا. چەوساندنەوە و نکۆڵی کردن لە ڕۆژئاوا لەلایەن دەسەڵاتە یەک لە دوای یەکەکانی سوریە بە ئاستێک گەیشتبوو کە هەندێ لایەنی کوردیش نکۆڵی لە هەبوونی ئەو بەشەی کوردستان بکەن و کوردانی ڕۆژئاوایان بە کوردە ئاوارەکانی سوریە دەزانی. ئەگەرچی کوردانی ڕۆژئاوا لەسەدەی ڕابردووەوە هەتاکوو پێش ڕاپەڕینی گەلانی سوریە لە ساڵی ٢٠١١دا زۆر جار دژی دەسەڵاتەکانی سوریە ڕاپەڕیبوون، بەڵام بێ ئاکام بوو. ڕاپەڕینی ئەم جارەی سوریەکان دژ بە دەسەڵاتی دژە مرۆیی بەشار ئەسەد و بنەماڵەکەی، دەرفەتی ئەوەی بەڕووی کوردانی ڕۆژئاوادا کردەوە کە هەم بوونی خۆیان بسەلمێنن و هەم ڕزگاریان ببێت لە چەوسانەوە و نکۆڵی لێکردن، ئەگەر خۆیان دەرگاکان بەڕووی خۆیاندا دانەخەن.

"قۆناغەکان"

لە ساڵی ٢٠١١ وە ڕۆژئاوای کوردستان بە چەندین قۆناغدا تێپەڕیوە کە دەتوانین قۆناغەکان بەم شێوەیە دابەش بکەین، یەک: دەستاودەست کردنی دەسەڵات لە نێوان ڕێژیمی بەعسی سوریە و پەیەدە یا چۆڵکردنی ناوچەکان لەلایەن ڕێژیمەوە بۆ پەیەدە. دوو: هێرشی گرووپە جیهادییەکان بۆ ڕۆژئاوای کوردستان و بەتایبەتی هێرشی دڕندانەی داعش و بەرگری بێ وێنە و مێژوویی کوڕان و کچانی ڕۆژئاوا و ناردنی هێزی پشتیوانی لە باشووری کوردستانەوە. سێ: بەدەستهێنانی پشتیوانی نێودەوڵەتی و هاتنەناوەوەی هێزەکانی تورکیە بۆ نێو خاکی سوریە. چوار: پێکهێنانی هێزی سوریەی دێموکرات بە ڕێبەرایەتی پەیەدە و دەسپێکی ڕزگاکردنی ناوچەکان و بەتایبەت شاری ڕەقەی پێتەختی خەلافەتی ئیسلامی لە عێراق و شام. ئەگەرچی ڕۆژئاوا لەم چەند ساڵەدا زۆر قۆناغی دژوار و پڕ لە شانازی بڕیوە، بەڵام هێشتا لە نیوەی ڕێگاکەیدایە و دەبێ نیوەکەی تریش بە سەرکەوتوویی ببڕێت، بۆ ئەوەی بگا بە لێواری ئارامی و گەڕانەوەی ژیانێکی شایستە بۆ خەڵکە خێر لە خۆ نەدیوەکەی.

"فراوان کردنی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی پەیەدە و لکاندنیان بە ڕۆژئاوای کوردستانەوە"

هێزەکانی ڕۆژئاوای کوردستان (پەیەدە) دوایی تێکشکاندنی شەمشەمە کوێرەکانی خەلافەت (داعش) لە کۆبانێ بە پشتیوانی پێشمەرگە و پێکهێنانی هێزەکانی سوریەی دێموکرات و بە دەست هێنانی هەندێک پشتیوانی سیاسی و سەربازی....... لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، ئێستا جگە لە زۆربەی ڕۆژئاوای کوردستان ناوچەیەکی فراوانی عەرەبی سوننە مەزهەبیان بە دەستەوەیە و پێشبینی دەکرێت دوای ئازادکردنی ڕەقە، ناوچەی ژێر دەسەڵاتی هێزەکانی سوریەی دێموکرات درێژ ببێتەوە بۆ خوارووی دەیرەزور تا دەگاتە شارۆچکەی ئەبوو کەماڵ لە سەر سنووری نێوان سوریە و عێراق. هەندێک سەرچاوە و زانیاریش باس لەوە دەکەن کە هەوڵ و پلانێک هەیە کە هێزەکانی سوریەی دێموکرات بە ڕێبەرایەتی پەیەدە و پشتیوانی ئەمریکا، ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتیان فراوان بکەن لە پارێزگای ئیدلیب و لازقیەوە، بۆ ئەوەی ڕۆژئاوا ببەستنەوە بە دەریای مەدیتەرانەوە. ئەگەرچی ئەمە تا ڕادەیەک دژوارە، بەڵام لەو ئاڵۆزی و ناڕوونییەی داهاتووی سوریەدا ڕەنگە زۆر شتی جێگای سەرسووڕمان ڕووبدات.

"سەرهەڵدانی شەڕ لە نێوان هێزەکانی پەیەدە و ڕێژیم"

هەر وەک ئاگادارین هەتا ئەمڕۆش بەشێک لە هێزەکانی دەوڵەتی سوریە لە ناوچە کوردستانییەکانی ڕۆژئاوا ماونەتەوە و بەشێک لە کاروباری ئیداری ئەو ناوچەیەشیان بە دەستەوەیە، جگە لەوە ڕێژیم لەو ناوچانە خۆی بە خاوەن ماڵ دەزانێت و پەیەدە و هێزە کوردییەکانی تر بە میوان، بەڵام لە واقیعدا وانییە و هێزەکانی بەشار ئەسەد داگیرکەرن لەو ناوچانەی کوردستان. سەرەڕای ئەو تێڕوانینە جیاوازانە کە بەدی دەکرێت، تا دێ زیاتر پەیەدە و ڕێژیمی سوریە لە یەک دوورەدەکەونەوە و پەیەدە بە ئاراستەی ئەمریکا و وڵاتانی هەوپەیمان و بەشار ئەسەد بە ئاراستەی ڕوسیە و ئێران هەنگاو دەنێت، هەر بۆیە دەبێ چاوەڕوانی شەڕی یەکلاکەرەوە بین لەو ناوچانەی هێزەکانی ڕێژیمی لێ جێگیرە، بەڵام ئەو شەڕە لە کاتێکدا دەست پێدەکا کە داعش نەمابێ یا لاواز بووبێت و تا ڕادەیەکیش باڵانسی هێز لە نێوان هێزەکانی سوریەی دێموکرات و هێزەکانی بەشار ئەسەد دروست بووبێت، هەر بۆیە زوو بێ یا درەنگ ئەو شەڕە ڕوودەدات.

"کاردانەوەکان لە بەرانبەر فراوانبوونی دەسەڵاتی کورد"

ڕەنگە شتێکی سرووشتی بێت لە جیهانی سیاسەتدا کە بە فروانبوونی دەسەڵاتی سیاسی، سەربازی و جوغرافیایی و... هتد لایەنێک، هەندێک لە ئاستی نێوخۆی و جیهانی پێی خۆشحاڵبن و هەندێکیش نیگەران، بەڵام خۆشحاڵی و نیگەرانییەکان هەموو کات جیاوازن و بەتایبەت نیسبەت بە فراونبوونی دەسەڵاتی کورد. لە ماوەی ڕابردوودا تورکیە زۆر هەوڵیدا بەربەست دروست بکا لە بەرانبەر پێشڕەوییەکانی پەیەدە و بە ئامانج نەگەیشت، بەڵام لە دوای دەستپێکردنی ئۆپەراسیۆنی ڕەقە کە دەرکەوت دەوڵەتی سوریە و ڕوسیەش بە پێشڕەوییەکانی هەسەدە خۆشحاڵ نین کە هاوپەیمانی نێودەوڵەتی پشتیوانیان لێ دەکات، هەر بۆیە پەیەدەیان بەوە تاوانبار کرد کە دەروازەیەکی بۆ دەرچوونی داعش لە ڕەقە کردۆتەوە، ئەمەش بووە هۆی کاردانەوەی پەیەدە و چەند بەرپرسێکیان بە توندی وڵامی ڕێژیمی سوریە و ئێران و تورکیەیان دایەوە. لە بەرانبەردا پێشڕەوییەکانی هەسەدە جێگای دڵخۆشییە بۆ هاوپەیمانی نێودەوڵەتی و بەتایبەت ئەمریکا و ئەو دەسکەوتانە بە دەسکەوتی سیاسی و سەربازی خۆیان دەزانن لە سوریەدا. لە لایەکی ترەوە ڕەنگە وڵاتانی عەرەبیش بە ڕێبەرایەتی عەرەبستان بە پێشڕەوییەکانی هەسەدە خۆشحاڵ بن، کە هەم داعش بەرەو لەناوچوون دەچێت و هەم ناکۆکی نێوان هەسەدە و ڕێژیمی سوریە فراوان دەبێت.

"دابەشبوونی سوریە بە بێ خواستی زلهێز و وڵاتانی ناوچەکە"

لە سەرەتای خۆپێشاندانەکانی سوریە و تا ساڵی ٢٠١٤ش هیوایەک هەبوو کە ڕێژیمی بەشار ئەسەد بڕوخێت و دەوڵەتێکی نوێ لە سوریە بێتە سەر کار و ئارامی و خۆشگوزەرانی و ئاوەدانی بۆ سوریەیەکی یەکگرتوو بگەڕێتەوە، بەڵام دوای دروستبوونی دەیان گرووپی تیرۆریستی و داگیرکردنی یەک لە سەر سێی خاکی سوریە و عێراق لەلایەن داعشەوە و هاتنەناوەوەی وڵاتانی ناوچە و زلهێزەوە بۆ نێو خاکی سوریە، چیدیکە کەس باوەڕی بەوە نەماوە کە سوریە بە یەکگرتوویی بمێنێتەوە و لە حەقیقەتیشدا دابەش بووە. لە سێ ساڵی ڕابردوودا هەموو هێزە نێودەوڵەتی و نێوخۆییەکان لە سوریە بە ڕێژیمیشەوە، ئەو ڕاستیە دەزانن کە سوریە بە یەکپارچەیی نامێنێتەوە و هێزەکان کەوتوونەتە ڕکابەری یەکدی بۆ ئەوەی زۆرترین خاک بە دەستەوە بگرن و وەک ئەمری واقع ببن بە فەرمانڕەوای ئەو ناوچەیە کە کونترۆڵی دەکەن، جا دەست بەسەردا گرتنی ئەو ناوچەیە ڕاستەوخۆ بێ یان لەلایەن هێزێکی هاوپەیمانەوە. ئەو هێزە شەڕکەرانەی لە سوریە لە هەوڵی کۆنترۆڵکردنی ناوچەکانن بە هێزەکانی ڕێژیمیشەوە، هەر کامەیان لەلایەن زلهێزێکی نێودەوڵەتی یا ناوچەییەوە پشتیوانیان لێ دەکرێت و هەتا باس لە پشتیوانی گروپە تیرۆریستیەکانیش دەکرێ، ئەوەش بووەتە هۆکاری بێ متمانەیی و قوڵبوونەوەی ناکۆکی نێوان وڵاتانی تر و بەتایبەت ئەمریکا و ڕوسیە. ئەگەر جاران ئەمریکا و ڕوسیە تەنیا لە ململانێی یەکدی بوون بۆ کۆنترۆڵکردنی خاک و ئاسمانی سوریە و ئەم وڵاتەیان دابەش نەکردبوو، بەڵام ئەمڕۆ دەبینین نەک هەر هەوڵەکانیان چڕ کردۆتەوە بۆ گرتنی زۆرترین خاک، بەڵکوو ئاسمانی سوریەشیان دابەش کردووە و فرۆکە شەڕکەرەکانیان ناتوانێت سنووری ئاسمانی ئەوی دیکەیان ببەزێنێت. لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا بینیمان کە ئەو ڕێککەوتنەی لە نێوان ڕوسیە و ئەمریکا هەبوو، بەهۆی خستنەخوارەوەی فرۆکەیەکی ڕێژیمی سوریە لەلایەن ئەمریکاوە، ڕوسیە ڕێککەوتنی خۆی لەگەڵ ئەمریکا هەڵوەشاندەوە و هۆشداری توندی دا بە هێزی ئاسمانی ئەمریکا کە سنووری هێزەکانیان نەبەزێنن. لە بەرانبەردا ئەمریکاش هوشداری بە فرۆکەکانی ڕوسیە دا کە نزیک ئاسمانی هێزەکانی هەسەدە نەبنەوە، ئەگینا فرۆکەکانیان دەخاتە خوارەوە.

"دروستبوونی دەوڵەتێک لە ڕۆژئاوا و بەشێکی سوریە"

هەر وەک پێشتر باسمان کرد کە دابەشبوونی سوریە شتێکی چاوەڕوانکراوە و باوەڕ ناکەم هیچ و کەس و لایەنێک بتوانێت ڕێگر بێ لە تیکە تیکە بوونی ئەو وڵاتە، ئەمەش ڕەنگە خەونی لە مێژینەی بەشێک لە کورد بەدی بهێنێت. هەنگاوە نوێیەکانی پەیەدە و دروستکردنی هەسەدە و بە دەستهێنانی پشتیوانی ئەمریکا و بەشێکی زۆر لە وڵاتانی کاریگەری ناوچەکە و جیهان بۆ ڕزگارکردنی خاکی ژێردەستی داعش، ئەگەری ئەوە بەهێز دەکەن کە لە داهاتوودا دەوڵەتێک لەو ناوچانە لە دایک ببێت و ببێ بە ئەمری واقع؛ بێگومان ئەو دەوڵەتە بە ڕێبەرایەتی کورد (پەیەدە) و بەشداری بەشێک لە عەرەبی سوونە دەبێت. بەڵام لێرەدا چەند پرسیارێکی گرنگ دروست دەبن:

یەک: ئایا ئەو دەوڵەتە کە بە هاوبەشی کورد و عەرەبی سوونی دروست دەبێ، دەتوانێت بێ لایەن بێ لە ململانێکانی ناوچەکەدا؟ **دوو:** چ گەرەنتییەک هەیە شەڕی کورد و عەرەب لە سەر چۆنیەتی ئیدارەکردنی دەوڵەتەکە دروست نابێ؟ **سێ:** چی دڵنیاییەک هەیە کە گۆڕانی دێمۆگرافی بە قازانجی عەرەب ڕوونادات؟ **چوار:** چ گەرەنتییەک هەیە کە عەرەبی سوونە دەست بە سەر دەوڵەتەکەدا ناگرێت لە ڕێگای هەڵبژاردنەوە؟ دەبێ ئەوەمان لە بەرچاو بێت کە لەو ناوچانەدا ڕێژەی دەنگی کورد و عەرەب زۆر نزیکە لە یەکەوە و زۆرینەی لایەنە کوردستانییەکانی تر پەراوێزخراون لەلایەن پەیەدەوە.

"پەیوەندیەکانی نێوان کورد و ئەمریکا"

زۆر جار باس لە دۆستایەتی نێوان کورد و ئەمریکا دەکرێت و زۆرینەی چاودێرانی سیاسی و لایەنەکان لەسەر ئەوە کۆکن کە پەیوەندی باشی نێوان کورد و ئەمریکا بە قازانجی هەردوولایە، بەڵام هەندێک بە گومانەوە دەڕواننە پەیوەندییەکان و پێیان وایە نابێ باوەڕ بە ئەمریکا بکرێت و ئەوان تا ئەو کاتەی پێویستیان بە کوردە دۆستایەتی دەکەن. کورد دەبێ ئەوە بزانێت کە لە جیهانی سیاسەتدا (نە دووژمنایەتی بۆ هەمیشەیە و نە دۆستایەتی)، واتە ئەوەی دوو لایەن دەکا بە دۆست و دوژمنی یەکتر بەرژەوەندی هاوبەش و دژ بە یەکە، هەرکات دوو لایەن بەرژەوەندی هاوبەشیان هەبوو دەبن بە دۆست و بە پێچەوانەکەیشیەوە دەبن بە دووژمنی یەکدی یا دەکەونە ململانێی یەکترەوە. لە کاتی ئێستادا باوەڕم وایە بۆ ماوەیەکی درێژخایەنیش کورد و ئەمریکا بەرژەوەندی هاوبەشیان زۆرە و لە پێناو بەرژەوەندی هەردوولا ناچارن دۆستی یەک بن، گومانیشمان لەوە نەبێت هەر ئەو بەرژەوەندی هاوبەشەیە کە ئێستا کورد لە دوو بەشی کوردستان پەیوەندی باشیان لەگەڵ ئەمریکا هەیە و پاڵپشتی یەکترن. چەندە ئەمریکا سوود لە پەیوەندییەکانی لەگەڵ کورد دەبینێت، بێگومان هێندەش سوودی بۆ کورد دەبێت، هەر بۆیە نابێ کورد چاوەڕوان بێ کە تەنیا ئەو لەو دۆستایەتییە قازانج بکا یا خۆی بە قوربانی ببینێت.

دەستدرێژییە نیزامییەکانی ئێران بۆ سەر کوردستانی باشوور نە تەنیا کارێکی تازە نیە بەڵکوو لە ڕابردووشدا ناوچە سنوورییەکانی هەرێمی کوردستانی تۆپباران کردووە یا لە ڕێگای نیزامی و ئەمنییەتییەوە دەستدرێژی بۆ سەر خاکی هەرێمی کوردستان کردووە. بەهۆی تۆپبارانەکانی ناوچە سنوورییەکانی باشووری کوردستان لە لایەن هێزەکانی سپای تێرۆریستی پاسدارانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران کە لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا چڕتر بووەتەوە، دانیشتوانی گوندەکانی سەر سنوور، کۆچەر و وەرزێڕانی سەر سنوور کەوتوونەتە بەر هێرش و پەلاماری تۆپخانەکانی ڕێژیمی ئێران و زیانی ماددی و مەعنووی بە خەڵکی کوردستان گەیشتووە.

لەو پێوەندییەدا جیا لەوەیکە تۆپبارانی ناوچە سنوورییەکانی کوردستانی باشوور نارەزایەتیی خەڵکی لێکەوتووەتەوە بەرپرسانی حکومەتی هەرێمی کوردستانیش هۆشداریان بە ڕێژیمی ئێران داوە.

بە هۆی ئەو تۆپبارانانە ڕێکخراوی نەتەوە بێدەوڵەتەکان ساڵی ڕابردوو لە بەیانییەیەکدا هێرشی ڕێژیمی ئێرانی بۆ سەر خاکی کوردستانی باشوور مەحکوم کرد. ئەو ڕێکخراوەیە لەو بەیانییەدا ڕایگەیاندبوو کە ڕێژیمی ئێران سیاسەتێکی توندی ستەمکارانەی بەرانبەر بە دانیشتوانی کورد و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێکخراوەکانی دیکەی کوردی گرتووەتە پێش. ڕێژیمی ئێران هەروەها هەڕەشەی لە حیزبی دێموکرات و بنکەکانی لە باشووری کوردستان کردووە و هاوکات هەڕەشەی هێرشی سەر کەمپەکانی پەنابەرانی کردووە لە هەمان ناوچە. حوسێن سەلامی، جێگری گشتیی فەرماندەی گشتیی سپای پاسداران، هەڕەشەی کردووە کە بە "دەیان هەزار مووشەک" هێرش بکاتە سەر باشووری کوردستان".

پاش ڕاپەڕینی کوردەکانی عێراق لە ساڵی ١٩٩١ی زایینیی هەتا ٢٠١٢، بەهۆی تۆپبارانەکانی ڕێژیمی ئێران و دەوڵەتی تورکیە لانی کەم ٧٣ کەس کوژراون و ٨٨ کەسی دیکەش بریندار، یان بەشێک لە جەستەیان لەدەست داوە.

حکومەتی هەرێمی کوردستان لە بەیانییەیەکدا وێڕای ئەوەیکە تۆپبارانەکانی ئەم دواییەی ڕێژیمی ئێران مەحکوم دەکات ڕایگەیاندووە "ئەوە لە کاتێک دایە ئێمە پابەندین بە بنەماکانی دراوسێیەتی باش و دەستنەخستنە ناو کاروباری یەکتر و لایەنێک نین لە کێشەکانی نێوان ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران و گرووپەکانی ئۆپۆزسیۆن و گرفتەکانی نێوانیان".

هەروەها حکومەتی هەرێمی کوردستان باسی لەوە کردووە، "ئامانجەوێت لەژێر ئەو پەردەیە دانیشتووانی مەدەنیی هەرێمی کوردستان لە ناوچە سنوورییەکان، وەک کۆچەری و گوندنشینەکان، ببنە قوربانیی بۆردوومان و تۆپبارانەکانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران".

هەروەها حکومەتی هەرێم ڕایگەیاندووە "حکومەتی هەرێمی کوردستان لە کاتێکدا ئەم کارە سەرکۆنە دەکات، داواش لە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران دەکات، دەست لە هێرشکردنە سەر خەڵکی مەدەنی و خاکی هەرێمی کوردستان هەڵبگرێت". حکومەتی هەرێمی کوردستان بانگهێشتی کۆنسوڵی گشتیی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێرانی کردووە و ڕایگەیاندووە، ئامانج لەو بانگهێشتە "بۆ گەیاندنی پەیام و هەڵوێستی نارەزایی حکومەتی هەرێمی کوردستانە، تاوەکو بەرزی بکەنەوە بۆ پایتەختی خۆیان".

گەرچی یەکەمین لێپرسراوێتی سیاسەتی تۆپباران و دەستێوەردانی دەوڵەتانی ناوچەکە لە ئەستۆی خودی ئەو دەوڵەتانە دایە، کە بەو جۆرە سیاسەتە هەڵدەستن و بەو کارە دەیانهەوێت هەژموونی خۆیان لە سەر کوردستان پیشان بدەن، بەڵام بێهەڵوێستیی دەسەڵاتی ناوەندی عێراق بەرامبەر بەو سیاسەتە هەیە، وا دەکات بەشێك لە لێپرسراوێتییەکە بخرێتە ئەستۆی ئەوان و ئەوانیش لە درێژەکێشانی ئەو تۆپباران و دەستێوەردانەدا بەرپرسیار بکرێن و بە جۆرێک حکومەتی بەغداش هاوبەش بکرێ لە گوشار هێنان بۆ سەر خەڵکی کورد و حکومەتی هەرێمی کوردستاندا.

کاوە ئاهەنگەری لە وتوویژ لەگەڵ ڕۆژنامەی کوردستان

گۆڕانکاریی بە ڕێوەیەوە و کۆماری ئیسلامی ئەو هێزە نیە کە بتوانێ پێشی پێ بگرێ.

ڕۆژنامەی کوردستان ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وتوویژێکی لەوبارەیەوە پێک هێناوە لەگەڵ کاوە ئاهەنگەری نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وڵاتی بلژیک کە سرنجتانی بۆ ڕادەکێشین:

- دەست پێکردنەوەی تۆپبارانی هەرێمی کوردستان لەلایەن ڕێژیمی ئێرانەوە دەرخەری چ سیاسەتێکە؟

ئەم هێرشە درێژەی پیلانی دەستکردی بە ناو تێرۆری تاران لە چەند حەوتوو لەمەوپێشە کە بە مەبەستی هەرچی زیاتر میلیتاریزە کردن و دیتنەوەی بیانوو و شەرعیەتدان بە ڕەشبگیری هاووڵاتیانی کورد لە ئێران بەڕێوەچوو. ئەوە بۆ دوو ساڵ دەچێت کە حیزبی دیموکرات قۆناغی نوێی خەباتی خۆی لەژێر ناوی "ڕاسان" دەست پێکردۆتەوە، ڕاسان لەلایەکەوە نەتەوەی کورد لە ئێران بە گشتی و لاوانی کوردی ڕۆژهەڵاتی بە تایبەتی بووژاندۆتەوە و لە لایەکی دیکەوە ڕاسان ڕێژیمی هەژاندووە. لە ئاستی ناوچەییشدا پرسی ڕاپرسی گشتی بۆ سەربەخۆیی لە باشووری کوردستانیش زیاتر ڕێژیمی دژی کوردی خستۆتە ژێر زەختەوە و جێگەو پێگەی کۆماری ئیسلامی ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەکەوێتە پەراوێز و پاشەکشە پێکردن. هەر بۆیە ئەم پەلەقاژانە زیاتر باس لە دۆخی ئاڵۆزی ناوخۆی ڕێژیم دەکات تا شتی دیکە.

- پێشێلکردنی سەروەریی خاکی هەرێمی کوردستان چ کاریگەرییەکی لە سەر پێوەندییەکانی دەرەوەی ڕێژیمی ئێران دەبێت؟

ئەگەر ئیدامەی هەبێ دەکرێ ببێتە هۆی دژکردەوە و هەڵوێست گرتنی وڵاتانی پێشکەوتنخواز بە تایبەتی بەرەی ڕۆژئاوا و لە سەرووی هەموو ئەوانەوە واشینگتۆن.

- مەحکووم کردنی تۆپبارانەکانی هەرێمی کوردستان چ کاریگەرییەکی لەسەر پێگەی هەرێمی کوردستان دەبێت؟

لە باری سیاسییەوە دەتوانێ دەستکەوتێکی مەعنەوی بێ بۆ هەرێم و بەتایبەت کە هەرێم بەرەو ڕاپرسی دەڕوات دەتوانێ یارمەتیدەری هەرێم بۆ سەقامگیری و ئاسایشی پتر لە ناوچەدا بێ.

- ڕەوتی میلیتاریزەکردنی شارەکانی کوردستان و جێگیرکردنی هێزی نیزامی لە سنوورەکانی باشوور و ڕۆژهەڵات چ کاریگەرییەکی لە سەر پێوەندی ئێران وحکوومەتی هەرێم دەبێت؟

پێموانیە حکوومەتی هەرێم کاردانەوەیەکی ئەوتۆ بە نیسبەت میلیتاریزەکردنی ڕۆژهەڵاتی کوردستان نیشان بدات و لە دۆخێکیشدا نییە کە ئەم باسە لەگەڵ تاران یان بەرانبەر بە تاران بکاتەوە، بەڵام بە نیسبەت تۆپبارانی خاکی هەرێمی کوردستان و بەزاندنی سنوور پێموایە جێی دژکردەوە و هەڵوێستی جیدیە و جدییەتی حکومەتی هەرێم دەتوانێ شوێندانەریی ئەرێنی لەسەر چەند و چۆن حزووری کۆماری ئیسلامی لە هەرێم و پێوەندییەکانی نێوان دوو لایەن هەبێ. بە زمانێکی دیکە جدییەتی هەرێم دەتوانێ کۆماری ئیسلامی زیاتر ملکەچی پێگەی هەنووکە و پرسی سەربەخۆیی لە داهاتوویەکی نزیکدا بکات.

- داهاتووی ئەم کردەوەیەی ڕێژیمی ئێران لە بارەی هەرێمی کوردستان چی لێ دەکەوێتەوە؟

وەکوو پێشتریش ئاماژەم پێکرد، لە ئەگەری ئیدامەی هێرش و تۆپبارانکردن ئیمکانی دژکردەوەی هاوپەیمانانی ڕۆژئاوایی هەرێمی کوردستان لە ئارادایە.

- مووشەک هاویشتن بۆ سووریە لە ماوەی ڕابردوو و ئێستاش تۆپبارانی هەرێمی کوردستان چۆن شرۆڤە دەکەن؟

من پێمخۆشە لە هەمان دەستەواژەی خامنەی ڕێبەری ئێران کەڵک وەربگرم، ئەویش ئەوە کە ئەم کارانە لە چوارچێوە و لە دەقی گۆڕانکارییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست زیاتر وەک " ترقە بازی" دەچێت. گۆڕانکاریی بە ڕێوەیەوە و کۆماری ئیسلامی ئەو هێزە نیە کە بتوانێ پێشی پێ بگرێ.

- سیاسەتی دەستێوەردانەکانی ڕێژیمی ئێران لە ناوچەدا چ ئاکامێکی لێ دەکەوێتەوە؟

بە باوەڕی من زیاتر و زووتر کۆماری ئیسلامی بەرەو هەڵدێر دەبات.

- ڕێژیمی ئێران بە تۆپباران و هەڕەشە لە هەرێمی کوردستان چ مەبەستێکی هەیە؟

ئێران لە لایەکەوە بۆ مەسرەفی نێوخۆیی واتە ترساندن و هۆشداری دان بە خەڵک کە گۆیا خەتەر لە پەنا گوێمانە و دەبێ وشیار بین و لەم نێوەشدا ئەوە تەنیا ڕێژیم و سپای پاسدارانە کە دەتوانن حافز و دابینکەری ئاسایش و ئەمنیەتی خەڵک بن، لە لایەکی دیکەشەوە پێی وایە بەو کارانە باڵا دەستی خۆی یان ڕادەی مەترسیداربوونی بۆ بۆ سەر هەرێمی کوردستان لە ئەگەری بەڕێوەبردن یان بەرەو سەربەخۆیی ڕۆیشتن نیشان بدات. بەڵام بە باوەڕی من هیچ ئاکامێکی نابێ و لە کۆتاییدا هەرێمی کوردستان و گەلی کورد سەردەکەوێ.

- بەڕێوە بردنی مانۆڕی نیزامی لە شارەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات لە لایەن ڕێژیمی ئێرانەوە چ ئاکامێکی هەیە؟

بەشێکی بۆ ئامادەگی و تازەکردنەوەی وزە و هێزی نیزامی خۆیانە لە ئەگەری هەڵایسانی شەڕ لە ناوخۆ، لە لایەکی دیکەشەوە بۆ شان و مل نیشاندنێک بە گەلانی ئێران بە گشتی وگەلی کورد بە تایبەتی و چاوترساندنی خەڵک.

- ڕاو بۆچوونی ئێوە لە سەر ئەم سیاسەتانەی ئێستای ڕێژیمی ئێران لە ناوچەکەدا چیە؟

بە باوەڕی من ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کەوتۆتە فازی کۆتایی تەمەنی خۆی و هیچ ڕێگای هەڵاتنێک نییە. چ لە ئاستی نێوخۆییدا و چ لە ئاستی نێودەوڵەتیدا نوقمی قەیرانە. سەرباری ئەوانەش هیچ پلان و ڕێگا چارەیەک بۆ دەرباز بوون نییە و تازە ئەگەر بە کرچی و کاڵی و ناتەواوی بەشێک لە ڕێژیم هەندێک باس دەورووژێنێ ئەوە باڵەکانی دیکەی ڕێژیم بە گژیاندا دەچنەوە. بە واتایەکی دیکە گرژی نێوان باڵەکانی ڕێژیم بە ترۆپکی خۆی گەیشتووە و بە باوەڕی من تەنیا دارمان دەتوانێ کۆتایی بە کێشەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بێنێ.

٤٥ساڵ بەسەر کۆچی دوایی هونەرمەندی هەزار ئاوازە تێپەڕی

عەلی شیرینی

ڕۆژی ٥ی پووشپەڕی ١٣٩٦ی هەتاوی ٤٥مین ساڵ بەسەر کۆچی دوایی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " هونەرمەندی گەورە و ناوداری کوردستان ناسراو بە هونەرمەندی هەزار ئاوازە تێپەڕی.

" حەسەن زیرەک" کوڕی عەبدوڵڵا " لە مەڵبەندی موکریان لە ڕۆژی ٢٩/١١/١٩٢١ زایینی (٨/٩/١٣٠٩ی هەتاوی) لەدایک بووە. شوێنی لە دایکبوونی زۆر ڕوون نییە، بە گوێرەی قسەی خەڵکی شاری بوکان ماموٚستا "زیرەک " لە گەڕەکی قەڵای سەرداری ئەم شارە لە دایک بووە و زۆر کەسیش لەو کەسانەی کە لە نزیکەوە دەیناسن، گوندی "هەرمێلە" کە لە نێوان شاری سەقز و بۆکان هەڵکەوتووە بە شوێنی لە دایکبوونی دەزانن. ماموٚستا " حەسەن زیرەک " لە ژیانی ڕۆژانەی خۆیدا گەلێک ڕەنج و کوێرەوەری و نەهامەتی دیتووە و دەربەدەری و ئاوارەیی کێشاوە کە لێرەدا سەرەنجتان بۆ خوێندنەوەی کورتەیەک لە ژیانی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " و بنەماڵەکەی ڕادەکێشین.

{ کورتەیەک لە ژیان و بەرسەرهاتی هونەرمەندی هەزار ئاوازە }

بۆ ئەوەیکە باس لە ژیانی ڕۆژانەی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " و بنەماڵەکەی بکەین ڕەنگە بە چەندین کتێب کۆتایی بە کوێرەوەری و نەهامەتییەکانیان نەیەت بۆیە کورتەیەک لە ژیانی بنەماڵەیان باس دەکەین. " عەبدۆڵڵا " باوکی ماموٚستا زیرەک وەکوو ڕەعیەتێک لە لای ئاغای گوندی " هەرمێلە " دەستی بە کار کردووە تا ڕۆژانە بتوانێ پارووە نانێک بۆ بنەماڵەکەی بەدەست بێنێت. کاک " عەبدۆڵڵا " لە لای ئاغای گوندەکە لە بەر لێهاتووی و ئازایەتی بە عەبدوڵڵا زیرەک ناوبانگی دەرکردووە. ناوبراو جگە لە " حەسەن " دوو کوڕی دیکەی بە ناوەکانی " حوسێن " و " مینە "ی هەبووە. " حەسەن "ی کوڕی " عەبدوڵڵا " لەتەمەنی ٧-٨ ساڵیدا بەردەستی مسگەری و قاوەچییەتی دەکا و هەروەها خزمەتی ماڵە دەوڵەمەندەکانی بۆکانی کردووە تاکوو بتوانێت پاڵپشتێک بێت بۆ باوکی و ئەرکی سەرشانی باوکی کەمێک سووکتر بکات. ناوبراو لە تەمەنی ٩- ١٠ ساڵیدا لەگەڵ چەند کەس لە گۆرانی بێژە دەنگخۆشەکانی شاری بۆکان لە شاییەکانی نێو شار و گوندەکانی دەوروبەری شاری " بۆکان " گۆرانییان وتووەتەوە. ماموٚستا " زیرەک " لە تەمەنی ١١ ساڵان دەبێت کە باوکی کۆچی دوایی دەکات و بە دوای مردنی باوکیدا بنەماڵەکەیان لە گوندی " هەرمێلە " بەرەو شاری سەقز کۆچ دەکەن و" ئامین "ی دایکی لە شاری سەقز مێرد دەکاتەوە و ئەمە دەبێتە هۆی دژواری زۆرتر لە ژیانی ئابووری و کۆمەڵایەتی " زیرەک " و خوشک و براکانی. ناوبراو لە تەمەنی ١٢ ساڵیدا دەگەڕێتەوە گوندی " هەرمێلە " و لە لای ئاغای ئەو گوندەوە بە کارەکەر دادەمەزرێتەوە و دەست دەکات بە قاوەچییەتی و بەردەستی ئاغا و ئاغاواتەکان.

{ تێپەڕاندنی ژیانی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " لە گوندی " هەرمێلە " }

ماموٚستا " حەسەن زیرەک " لە تەمەنی ١٢ بۆ ١٣ ساڵی دەنگە خۆشەکەی سەرنجی خەڵکی ئەو گوندە (گوندی هەرمێلە) بۆ لای خۆی رادەکێشێت و هەموو هەوڵی ئەوەیان دەبێت کە " زیرەک " لە دەنگە خۆشەکەی بێبەشیان نەکات و زۆر جاران کۆ دەبوونەوە کە زیرەک گۆرانییان بۆ بڵێتەوە. ئاغا ناوبانگی دەنگە خۆشەکەی زیرەک دەبیستێتەوە و ئەمجار زیاتر بایەخی پێ دەدات و ڕێگە دەدات کە بێتە دیوەخان و بە گۆرانییەکانی کۆڕی میوانانی خان برازێنێتەوە. " زیرەک " مێرمنداڵێکی دەنگ خۆش دەبێت کە شەوانە بە دەنگە خۆشەکەی گۆرانی و شەوداوەت و ڕەشبەڵەکی کوڕ و کچە هاوتەمەکانی خۆی گەرم دەکات و بەزمی شەوانەیان بۆ خۆش دەکات.

{کۆچ و کۆچکردنی ماموٚستا " زیرەک " لە نێوان گوندی " هەرمێلە " و شاری " سەقز " }

دوای ساڵێک مانەوە لە گوندی " هەرمێلە " واتە لە تەمەنی ١٤ساڵیدا گوند و لای ئاغا بە جێ دێڵێت و ڕوو دەکاتە شاری سەقز و دەچێتە کەبابخانەیەک و لەوێ وەکوو شاگردی کەبابچی دەست دەکات بەکار کردن و نزیک بە شەش ساڵ لەم کەبابخانەیەدا خەریکی کارکردن دەبێت تاکوو ساڵی ١٩٤١ی زایینی (١٣٢٠ی هەتاوی) بڕیار دەدات بگەڕێتەوە بۆ گوندی " هەرمێلە " و لەوێ وەک چەکدار لە ماڵی ئاغای گوندەکە دادەمەزرێت، پاشان بەینی لە گەڵ ئاغا تێکدەچێت و واز لە چەکدارییەتی و ئازار و ئەزیەتی خەڵک لە پێناو ئاغادا دێنێت و دیسان ڕێگای شاری سەقز دەگرێتەوە بەر و دەچێتەوە بۆ سەقز و دەبێتە شاگرد شۆفێری "مینە خانی ئەردەڵان" و لە نێوان سەقز و بانەدا دەست بە کار دەکات.

{ چۆنیەتی ئاوارەیی لە شاری بەغدا }

پاش ئەوەیکە دەبێتە شاگرد شۆفێری " مینە خانی ئەردەڵان " ڕۆژێک کە ماموٚستا " زیرەک " شۆفێر دەبێت لە نێوان جادەی بانە،سەقزدا کوڕێکی لاو خەڵکی گوندی " قوڕەدەرێ " بە نێوی " مەحموود نارنج " دەکەوێتە بەر ترۆمبیلەکەی و دەکوژرێت و ئەویش لە ترسان سەری خۆی هەڵدەگرێ و ئاوارە دەبێت تا لە باشووری کوردستان سەر دەردێنێت و دواتر دەگاتە شاری بەغدا و لەوێ بە هۆی چەند کەسێک لە میوانخانەی "شومال ئەلکەبیر" دادەمەزرێت و لەوێش دەست دەکات بە گۆرانی وتن و لە ماوەیەکی کەمدا بەم هۆیەوە نێوبانگ دادەخات. چەند کەس لە ناودارانی مۆسیقای کوردی وەکوو ماموٚستا " عەلی مەردان " لە ساڵی ١٩٥٣ی زایینی (١٣٣٢ی هەتەوی) لەوێ زیرەک دەبینن و دەیبەنە بەشی کوردی رادیۆ " بەغدا " و بۆ یەکەم جار دەنگی لە رادیۆی کوردی " بەغدا " بڵاو دەبێتەوە و بەم جۆرە مەیدانێکی باش بۆ خۆ نواندنی گۆرانیبێژی زیرەک پەیدا دەبێ. ماموٚستا " حەسەن زیرەک " لە ماوەی مانەوەی لە " بەغدا " دەیان گۆرانی تۆمار دەکات کە ئەم گۆرانییانە ناو و ئاوازەی زیرەک بە کوردستاندا بڵاو دەکەنەوە. زیرەکی گۆرانیبێژ لە ماوەی نزیک بە دە ساڵ مانەوە لە عێراقدا دەبێتە دۆست و ئاشنای زۆر هونەرمەند و گۆرانیبێژی بەناوبانگی کورد کە لە ئەزموون و ڕێنوێنییەکانیان کەڵک وەردەگرێت و سرنجیان بۆ لای بەهرە هونەرییە کەم وێنەکەی خۆی ڕادەکێشێ.

{ لە بەغداوە گەڕانەوە بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران }

لە ٦/٨/١٩٥٩ی زایینی (١٤/٥/١٣٣٨ی هەتاوی) گەڕاوەتەوە بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران و لە ڕادیۆی تاران، کرماشان و تەورێز گۆرانی خوێندووە و بڵاو بووەتەوە. زۆربەی بەرهەمەکانی حەسەن زیرەک لە ڕادیۆ تاران لەگەڵ گەورەکانی مۆسیقای ئێرانی وەک حسەین یاحەقی، حەسەن کەسایی، جەلیل شەهناز، جەهانگیر مەلەک و ئەحمەد عیبادی بووە. هەر لەو ساڵەدا لە ڕادیۆی تاران لەگەڵ خاتوو " میدیا زەندی " ئاشنا دەبێتەوە و پێکەوە ژیانی هاوبەش پێک دێنن کە ئاکامی ئەو ژیانە دوو منداڵ بە ناوەکانی "مەهتاب" و "ئارەزوو" دەبێت.

{ هاتووچوو لە نێوان باشوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان }

ماموٚستا " زیرەک " بۆ جارێکی دیکە دیسان لە ساڵی ١٩٦٠ی زایینی (١٣٣٩ی هەتاوی) تا ساڵی ١٩٦١ی زایینی (١٩٤٠ی هەتاوی) دەگەڕێتەوە بۆ شاری سلێمانی و لە تیپی "شانۆی هونەرە جوانەکان" لەگەڵ " سێوەخان " و " رەسووڵ عەبدوڵڵا " لە شانۆکانی «بووکی ژێر دەواری ڕەش» و «خەسوو یان ئەژدیها» و «تەڕپیر» بەشداری کردووە. حەسەن زیرەک لە نێوان ساڵانی ١٩٦٢ تا ١٩٦٤ لە ڕادیۆ کرماشان کاری کردووە. لەو ماوەدا لەگەڵ گەورەکانی مۆسیقای ئەو سەردەمە وەک موجتەبا میرزادە، محەممەد عەبدولسەمەدی، ئەکبەر ئیزەدی و بەهمەن پوڵەکی کاری کردووە و ئەو هاوکارییە بووە هۆی خولقاندنی بەرهەمی وا کە وەک شاکارەکانی مۆسیقای ئەو سەردەمە بە یادگار ماون. دواجار لە ساڵی ١٩٦٨ی زایینی (١٣٤٧ی هەتاوی) ماڵەکەی دەباتەوە ڕۆژهەڵات و دەچێتە شاری " بانە " و لەوێ لە شوێنێک بەناو " کانی مەلا ئەحمەد " چایخانەیەک دادەمەزرێنێت و شان بە شانی ئەو کارەش لە وتنەوەی گۆرانی و کاری هونەری ڕاناوەستێت و لە بەزم و شادی خەڵکدا بەشداری دەکات و بە بۆنەی جۆراوجۆرەوە گۆرانی تۆمار دەکات و پاشان دەچێتە شاری " مەهاباد " و لە دواکاتەکانی ژیانیشیدا دەچێتە شاری " شنۆ " لەوێ بە کار و کاسبی ژیان تێپەڕ دەکات. ماموٚستا " حەسەن زیرەک " ئەگەرچی لەبەر بارودۆخی ئەستەمی ژیان لە خوێندن بێبەش بووە بەڵام توانای بێوێنەی لە هۆنینەوەی شێعری کوردی و دانانی مۆسیقای کوردی هەبووە کە ئەو تواناییە لەگەڵ دەنگی بێوێنەکەی بوونەتە هۆی ئەوەیکە گۆرانییەکانی " زیرەک " لە سەرانسەری کوردستان ببێتە خۆشەویستی جەماوەر و ئێستاش لە شار و گوندەکانی کوردستان و لە ماڵی کوردەکان گوێ لە گۆرانییەکانی دەگیرێت.

یەکێک لەو تایبەتمەندییانەی کە لە گۆرانییەکانی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " دەبینرێت پشت بەستنی ئەو بە گۆرانییە فۆلکلۆرەکانە. ئەو چاوی بە زۆر ناوچە و مەڵبەندی کوردستان کەوتووە و لێیان ماوەتەوە، لای خەڵکەکەی میوان بووە و هەڵسان و دانیشتنی لەگەڵیان هەبووە و لەگەڵ شێوەی ژیانیان و جلوبەرگ لەبەرکردنیان و هەڵس و کەتیان ئاشنا بووە. ئەو گۆرانییانەی لە خەڵکەوە بیستوویە فێر بووە هەرچەند " زیرەک " زۆر گۆرانیشی هەیە کە هەم هەڵبەستەکەی و هەم ئاهەنگەکەی هی خۆیەتی. ناوبراو لە شێعری کوردیش کەڵکی وەرگرتووە و شێعری شاعێرانی وەکوو نالی، وەفایی، سەید کامیل ئیمامی، کوردی، هەردی، پیرەمێرد و هێمن بۆ گۆرانییەکانی بەکار هێناوە، بۆ وێنە شێعرێکی " سەید کامیل ئیمامی " بە ناوی " شەو "ی کردووە بە گۆرانی. ماموٚستا " حەسەن زیرەک " بە زمانەکانی فارسی و ئازەریش گۆرانی وتووە و هەڵبەستی کوردی تێکەڵاو کردوون وەکوو "گویلدر" کە یەکێکە لەو گۆرانییانە کە بە زمانی ئازەری وتوویەتی.

{ بەشێک لە گۆرانییەکانی ماموٚستا " زیرەک " }

بە وتەی هەندێک لە فۆلکلۆرناسان و مێژووناسانی ئەدەبی کوردی و مۆسیقازانە گەورەکانی کورد ماموٚستا " زیرەک " زۆرتر لە هەزار تا سنوری هەزار و چوارسەد گۆرانی وتووەتەوە کە بەرچاوترینیان ئەم گۆرانییانەی خوارەوەن. ١-دیسان شەو هات ٢-وەکوو قومری ٣-لۆرکێ ٤-کەتانە ٥-هەی نار هەی نار ٦-کابوکێ ٧-لەیلا ٨-ئەمان دوکتۆر ٩-بۆچ منت ناوێ ١٠-کەویار و بەناوبانگترین گۆرانی ناوبراو "کرماشان شاری شیرینم ". گەلێک گۆرانی بەرچاوی هەیە کە هەمووکات لە سەر زاری خەڵکی کوردستان لە لاو وپیر و کچ و کوڕ و ژن و پیاو بوونەتە زەمزەمەیان و دەوترێتەوە و زۆر لە گۆرانی بێژانی ئەم سەردەمەش لە گۆرانییەکانی دووپات دەکەنەوە. ماموٚستا " زیرەک " لەگەڵ زۆر گۆرانیبێژی کورد گۆرانی گوتووە بۆ نموونە "محەممەد ماملێ" ، "مەلا حسێنی عەبدوڵڵازادە"، "عوسمان بۆکانی" و "ئەحمەد شەماڵ" کە پێکەوە گۆرانییان وتووەتەوە. نموونەی بەرچاوی ئەو گۆرانییانەی "ماڵی بابم بێ وەفا" کە " حەسەن زیرەک " و " محەممەدی ماملێ " و " مەلا حسێنی عەبدوڵازادە " ساڵی ١٣٣٨ی هەتاوی پێکەوە بە یارمەتی تیپی موسیقای کرماشان تۆماریان کردووە و هەروەها گۆرانییەکانی "بەرهەڵبێنە" و "هەوارە، گوڵم هەوارە" دوو گۆرانی دیکەن کە ماموٚستا " حەسەن زیرەک " و " محەممەدی ماملێ " پێکەوە وتوویانە.

تا ئێستا چەند کتێب لە بارەی ژیان و بەرهەمەکانی هونەرمەندی نەمر حەسەن زیرەک چاپ و بڵاو کراونەتەوە کە بریتین لە: چریکەی کوردستان، ژیان و هونەری، گەوهەرێ، حەسەن زیرەک و هێندێ لە بەرسەرهاتەکانی.

{ کۆچی دوایی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " }

ماموٚستا " زیرەک " بەهۆی نەخۆشی شێرپەنجە کە لە مێژبوو بە دەستییەوە دەیناڵاند لە ساڵی ١٩٧٠ی زایینی (١٣٥١ی هەتاوی) نەخۆشییەکەی گوشار دەخاتە سەری و ئازاری دەدات و لێی توند دەکاتەوە. چەندین جار لە نەخۆشخانەی شارەکانی " ورمێ " و " بۆکان " دەیخەوێنن بەڵام نەخۆشییەکەی دەست بەرداری نابێت، جێگای سەرنجە کە لێرەشدا ماموٚستا " حەسەن زیرەک " واز لە گۆرانی وتن ناهێنێت و لە کارە هۆنرییەکەی بەردەوام دەبێت. بەداخەوە لە ڕێکەوتی ٢٦/٦/١٩٧١ی زایینی (٥ی پووشپەڕی ١٣٥١ی هەتاوی) نەخۆشییەکەی هێرشی بۆ دێنێت و دوای ماوەیەکی زۆر لە جێگادا کەوتن لە نەخۆشخانەی شاری " بۆکان " دوا ماڵئاوایی لە زێد و نیشتمانەکەی دەکات و چرای تەمەنی لە سووتان دەکەوێت و پەپوولەی گیانی قەفەسی سینگی پڕ لە ماتەمی بەجێ دێڵێت. لە سەر ویست و وەسیەتی خۆی لە داوێنی کێوی ناڵەشکێنە کە دەڕوانێتە سەر شاری " بۆکان " بە بەشداری خەڵکی شاری " بۆکان " و بەشداری خەڵکانی دیکە لە شارەکانی کوردستان بەتایبەت هونەرمەندە ناسراو و ناودارەکانی کورد و هونەردۆستان بەخاکی پاکی نیشتمان دەسپێردرێت. بە مەرگی ماموٚستا " حەسەن زیرەک " شەپۆلەکانی خەم و ماتەمینی لە دەستچووی ئەو گەورە پیاوە و هونەرمەندە ناسراوەی گەلەکەمان لە سنوورەکانی کوردستان تێپەڕی و کوردان و هۆنەر دۆستانی دەرەوەی کوردستانیشی گرتەوە.

ئەم شیعرانەی خوارەوەش بوونەتە ڕازێنەرەوەی کێلی گڵکۆکەی.

> **زیرەك زۆرت كرد خزمەتی هونەر ژینت لە پێناو هونەر بردە سەر**
>
> **ڕۆژگارت ساتێ بە بێ خەم نەبوو بەڵام لە هونەر هیچت کەم نەبوو**

KURDISTAN

Organ of the Central Committee of Democratic Party of Iranian Kurdistan • No:704 6 July 2017

ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com

http://www.pdki.org
pdkiran@club-internet.fr

telegram.me/PDKImedia

KMMK-G بە نیسبەت دەستبەسەرکردنە خۆسەرانەکان لە کوردستان نیگەرانی دەربڕی

ئاژانسی کوردپا: کۆمەڵەی مافی مرۆڤی کوردستانی ئێران_ژنێف داوا لە حکوومەتی ئێران دەکات پابەند بە کۆنوانسیونی ژنێف و پەیماننامە نێونەتەوەییەکانی مافی مرۆڤ بێت.

کۆمەڵەی مافی مرۆڤی کوردستانی ئێران_ژنێف بەیاننامەیەکی سەبارەت بە دەستبەسەرکردنی ئەندامانی بنەماڵەی حوسێن پەناهی لە لایەن هێزە ئەمنییەتییەکانەوە بڵاو کردەوە.

لەو بەیاننامەیەدا هاتووە، کۆمەڵەی مافی مرۆڤی کوردستانی ئێران_ژنێف دەستبەسەر و گوشارهێنان بۆ سەر بنەماڵەی حوسێن پەناهی بە سەرکوتی ئەو بنەماڵەی بە"نایاسایی"دەزانێ.

ئەو ڕێکخراوە مافی مرۆڤییە لەو بەیاننامەیەدا ئاماژەی بە بارودۆخی نالەباری"ڕامین حوسێن پەناهی" کردەوە و داوا لە حکوومەتی ئێران دەکات بەپێی ماددەی"سی" ڕێکەوتنی کۆنوانسیونی ژنێف لە پەیوەندیی لەگەڵ سزای نایاسایی تۆمەت لێدراوەکان پابەند بێت.

کۆمەڵەی مافی مرۆڤی ئێران_ژنێف لەو بەیاننامەیەدا نیگەرانیی خۆی سەبارەت بە دەستبەسەر کردنە خۆسەرانەکانی هاووڵاتییانی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات دەربڕی.

ئەو ڕێکخراوە مافی مرۆییە، داوا لە عاسیمە جەهانگیر ڕیپۆرتێری تایبەتی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان لە کاروباری مافی مرۆڤی ئێران دەکات کە دەوڵەتی حەسەن ڕۆحانی ئەرکی چارەسەریی پزیشکی ڕامین حوسێن پەناهی لە دەرەوەی گرتووخانە لە ئەستۆ بگرێت.

ڕێکخراوی UNPO دەستبەسەر و ئێعدامی زیندانیانی سیاسی کوردی مەحکووم کرد

ئاژانسی کوردپا: لە سێزدەهەمین کۆنگرەی ڕێکخراوی UNPO بڕیارنامەیەک لە پەیوەندیی لەگەڵ پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە کوردستانی ڕۆژهەڵات پەسند کرا.

ڕۆژی سێ شەممە ٦ی پووشپەڕ، سێزدەهەمین کۆنگرەی ڕێکخراوی UNPO لە دووهەمین ڕۆژی کاری خۆیدا، بڕیارنامەیەکی لە پەیوەندیی لەگەڵ بارودۆخی کوردستانی ڕۆژهەڵات پەسند کرد.

لە بڕیارنامەی ئەو ڕێکخراوەدا، ئێعدام کردنی زیندانیانی سیاسی کورد و چالاکانی مافی مرۆڤ، ڕۆژنامەوانان و زیندانی دیکە لە لایەن حکوومەتی ئیسلامیی ئێرانی بە توندی مەحکووم کرد.

ڕێکخراوی UNPO داوا لە حکوومەتی ئێران دەکات کە تەواوی ئێعدامەکان ڕابگرێت و پابەند بە یاسا نێونەتەوەییەکان لە پەیوەندیی لەگەڵ زیندانیانی سیاسی بێت.

ئەو ڕێکخراوە نادەوڵەتییە نیگەرانیی خۆی بە نیسبەت پێشێلکردنی مافی مرۆڤی نەتەوەکانی دیکە ئێران دەربڕی.

ئەو ڕێکخراوەیە داوا لە ئێران دەکات دەست لە میلیتاریزەکردنی کوردستان و هەرێمی نەتەوەکانی دیکە ئێران هەڵگرێت.

ئەو ڕێکخراوەیە هەروەها نیگەرانیی خۆی بە نیسبەت بارودۆخی زیندانیان سیاسی کورد، کە بە شێوەی نادادپەروەرانە و لە دەرەوەی چوار چێوەی یاسای ئێعدام و زیندانی درێژخایەن مەحکووم کراون، ڕاگەیاند.

هەروەها ئەو ڕێکخراوەیە نیگەرانیی خۆی سەبارەت بە دەستبەسەر کردنی چالاکانی سیاسی، نووسەران، ڕۆژنامەوانان و چالاکانی کرێکاری و مافی مرۆیی دەربڕی.

ڕێکخراوی UNPO داواکاری کۆتایی هێنان بە کوشتاری کۆڵبەران لە ناوچە سنوورییەکانی کوردستان لە لایەن نیزامییەکانی حکوومەتی ئیسلامی ئێرانەوە کردووە.

ئەو بڕیارنامەیە لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، یەکێک لە حیزبە کوردییەکانی ئۆپوزسیونی حکوومەتی ئیسلامیی ئێران و یەکەمین حیزبی گەورەی کوردستانی ڕۆژهەڵات لە سێزدەهەمین کۆنگرەی پێشکەش و بە تێکڕای دەنگ پەسەند کرا.

UNPO بە نەتەوە بێ دەوڵەتەکان دەگوترێ و مقەری سەرەکیی ئەو ڕێکخراوە نادەوڵەتییە لە وڵاتی هولەند دایە.

ڕێکخراوی لێبوردنی نێونەتەوەیی نیسبەت بە دەستبەسەر کردنی ئەندامانی بنەماڵەی حوسێن پەناهی دژکردەوەی نیشان دا

ئاژانسی کوردپا: ڕێکخراوی لێبوردنی نێونەتەوەیی لە بەیاننامەیەکدا، داوای لە بەرپرسانی باڵای حکوومەتی ئێران کرد شوێنی ڕاگرتن و چارەنووسی ئەندامانی بنەماڵەی حوسێن پەناهی ڕابگەیەنێت.

ڕێکخراوی لێبوردنی نێونەتەوەیی لە بەیاننامەیەکدا داوای ئازاد کردنی ئەندامانی بنەماڵەی دەستبەسەر کراوی حوسێن پەناهی کردووە.

لەو بەیاننامەیەدا هاتووە، ڕێکخراوی نێونەتەوەیی وڵام نەدانەوەی بەرپرسانی ئێران سەبارەت بارودۆخی ئەندامانی بنەماڵەی حوسین پەناهی بە "تاوان" دەزانێت.

ڕێکخراوی لێبوردنی نێونەتەوەییڕاگرتنی کەسانی دەستبەسەر کراو لە ئەگەری مەترسی ئێعدام (بەبێ دادگایی کردنی دادپەروەرانە لە دادگایەکی خاوەن دەسەڵات) بە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ دەزانێ.

ئەو ڕێکخراوەیە داوای هەرچی زووتر پێڕاگەیشتن و دەوا و دەرمان و دیاری کردنی پارێزەرێکی سەربەخۆ بۆ ڕامین حوسێن پەناهی کردووە.

ئەو ڕێکخراوەیە لە بەیاننامەیەدا دەڵێت: ڕامین حوسێن پەناهی دەبێت لە دادگایەکی دادپەروەرانە بەبێ بڕینەوەی حوکمی سزای مردن موحاکمە بکرێت.

ڕامین حوسێن پەناهی ڕۆژی هەینی ٢ی پووشپەڕ لە شەڕ و تێکهەڵچوون لە نێوان هێزەکانی سپای پاسدران لە شاری سنە بە سەختی بریندار بوو و لە لایەن هێزەکانی سپای پاسدارانەوە دەستبەسەر و پێش تەواو کردنی کاروباری دەرمانی لە نەخۆشخانەی شاری سنە بۆ گرتووخانەی سپا گواسترایەوە.

بە وتەی ئەمجەد حوسێن پەناهی، ڕامین حوسێن پەناهی لەو شەڕ دا کە لە ڕۆژی ٢ی پووشپەڕ دەستی پێکرد سێ گلولەی وەبەر نێوقەد، پشت و لاقی کەوتووە.

پاش دەستبەسەر کردنی ڕامین حوسێن پەناهی، هێزە ئەمنییەتییەکان هەوڵی دەستبەسەر کردنی ئەندامانی بنەماڵەی حوسێن پەناهیان داوە.

سەعید شێرزاد "ممنوع ملاقات" کرا

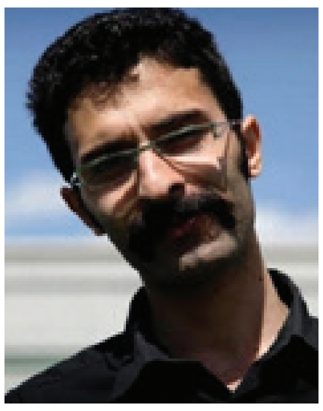

ئاژانسی کوردپا: بنەماڵەی یەکێک لە زیندانیانی سیاسی کورد لە زیندانی ڕەجایی شاری کەرەج لە چاوپێکەوتن لە گەڵ کوڕەکەیان بێبەری کران.

ڕۆژی چوار شەممەی ڕابردوو، سەعید شێرزاد زیندانی سیاسی لە سەر بڕیاری دۆزگەری شاری کەرەج، لە هەر جۆرە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ بنەماڵەکەی بێبەری کرا.

بە وتەی سەرچاوەیەکی ئاگادار، بنەماڵەی ئەو زیندانییە سیاسییە کوردە لە چەند مانگی ڕابردوودا، هەر کات ویستوویانە سەردانی کوڕەکەیان لە زیندانی ڕەجایی شاری کەرەج بکەن لەگەڵ بیانوو و بێڕێزی بەرپرسانی زیندان ڕوو بەڕوو دەبوونەوە.

بەپێی ئەم هەواڵە بەرپرسانی زیندان بەبێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک لە سەر ئەو بڕیارە بە بنەماڵەی شێرزادیان ڕاگەیاندووە، کە مافی چاوپێکەوتنیان لە سەعید شێرزاد نیە.

ڕۆژی چوار شەممە یەکێک لە براکانی سەعید شێرزاد بە مەبەستی چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەو زیندانییە سیاسییە کوردە سەردانی زیندانی ڕەجایی کەرەجی کردبوو، بەڵام بەرپرسانی زیندان ئیزنی چاوپێکەوتنیان لەگەڵ سەعید شێرزاد پێ نەدابوو.

ئەو چالاکە سیاسییە کوردە تەمەن ٢٩ ساڵیە خەڵکی شاری کرماشانە و پێشتر و هاوکات لەگەڵ مانگرتنی لە خواردن، تووشی ئازاری گورچیلە و دابەزینی کێش و زەختی خوێن بووە.

سەعید شێرزاد لە مانگی جۆزەردانی ساڵی ٩٣ی هەتاوی دەستبەسەر و لە لقی ١٥ی دادگای ئینقلابی شاری تاران بەسەرپەرەستی دادوەر سەڵەواتی بە تۆمەتی " کۆبوونەوە و پیلانگێڕی دژ بە تەناهیی نەتەوەیی" سزای ٥ ساڵ زیندانی بەسەردا سەپا.

جەواد لاریجانی: لە ئێران زیندانیی سیاسی بوونی نیە

ئاژانسی کوردپا: محەممەد جەواد لاریجانی بەرپرسی ستادی مافی مرۆڤی هێزی دادوەری کۆماری ئیسلامی لە باری بوونی زیندانی سیاسی لە ئێران ڕایگەیاند: لە ئێراندا زیندانی سیاسی بوونی نییە.

بەپێی هەواڵە بڵاوکراوەکان، بەرپرسی ستادی مافی مرۆڤ قوەی قەزاییە لە بارەی زیندانی سیاسی لە ئێران دەڵێت: ئێمە لە ئێراندا پرسێکمان بەناوی زیندانی سیاسی نییە، ئەگەر لەو پەیوەندییەدا تاوانێکی سیاسی هەبێت، دەکرێت ئەو تاوانە باس بکرێت.

ئەو بەرپرسە حکوومەتییە لە درێژەدا دەڵێت: زیندانی سیاسی دەستەواژەیەکی ڕۆژئاواییە و ڕۆژئاواییەکان ئەو چەمکە بەکار دەبەن هەتا لەو ڕێگایەوە پیرۆزی بە پێشێلکارییە یاساییەکان بدەن.

ناوبراو هەروەها پێداگری لە سەر ئەوە دەکات کە؛ ئێمە بۆ ئازاردان، تاوانباران لە تەنیشت یەک دانانێین، ئەوە تۆمەتێکی نابەجێیە کە لە قوەی قەزاییە دەدرێت.

لاریجانی هەروەها وتوویەتی: ئازادی بەیان و ئازادی کۆمەڵایەتی لە ئێران لە بەرەکەتەکانی ئینقلابی ئیسلامییە و دەشڵێت: ئێمە بە کردەوە پارێزگاری لەو ئازادییە دەکەین و دەبێ چوار چێوەی ئازادیش بناسین.

پێشتر ئەندامێکی ماف و قەزایی مەجلیسی ئێران ڕایگەیاندبوو؛ لە زیندانەکانی ئێراندا ٤ هەزار و ٥٠٠ زیندانیی بوونیان هەیە و دەبێ بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە ڕێگەیەک لەبەرچاو بگرین.

بەرپرسانی ئێران لە بە کار بردنی دەستەواژەی"سیاسی" بۆ زیندانیان سیاسی و عەقیدەتی و دژبەرانی حکوومەتی ئیسلامیی ئێران خۆیان دەبوێرن و ئەوان وەکوو "زیندانی ئەمنیەتی"ناو دەبەن.